Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
88, Գալը Ալի Ճատտէսի, 88

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱՐԷՆԸ ՌՈՒՍԻՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در
صاحب امتیازی : اوهانس قرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 »

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷՔ ՁԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Շատեր գուցէ չփորձուին իսկ կարդալ այս յօդուածը՝ անկարեւոր նիւթի մը վրայ գրուած սեպելով զայն, քանի որ մեր համայնքէն հարիւրին իննսունին քով ժամանակը ո՛և է արժէք չունի դեռ և ո՛չ ալ զայն օրինաւորապէս գործածելու եղանակը՝ նկատողութեան առնուելիք կենսական հարց մը կը սեպուի։ Ժամանակի արժէքին նկատմամբ ցոյց տրուած այս մեղանչումը եթէ ժողովրդեան խոնարհ խաւերուն մէջ միայն նշմարուէր, գուցէ մինչեւ մէկ տարիճան կրնար ներելի սեպուիլ. սակա՛յց որ քիչ շատ զարգացում ստացած անձանց համար ալ միեւնոյն անարժէք բանն է ժամանակը զոր կը չայլեն անհաշիւ և առանց խղճահարելու։

Կարգ մը գործի, զբաղումի տէր անձինք արտաքին երեւոյթով այնպէս մը կը ցուցնեն թէ ժամանակը շատ թանկագին է իրենց համար. առտուն կանուխ գործատեղի կը վազեն, հոն կարելի եղածին չափ պարապ մարդոց հետ շաղակրատելէ կը զգուշանան, զբաղած մարդու ամէն երեւոյթները կը պարզեն, գիր, հաշիւ, ստակարկութիւն, տասնաւոր տօնք միայն կը կազմեն իրենց իտէալը և կը փափաքին որ իրենց բոլոր պաշտօնեաներն ալ նոյն իտէալով տոգորուած՝ մեղուաջան աշխատութեամբ չարժին վաճառատան մէջ։ Յանկարծ միջնադէպ մը կը պատահի. յաճախորդին մէկը գնած ապրանքէն երկու ծրար ետ կը բերէ և կամ ուրիշ մը փոխանակ կանխիկ դրամ վճարելու, տասնըհինգ օր պայմանաժամով թուղթ մը կու տայ և վերջապէս վաճառատան մէջ յաճախադէպ եղած այս կարգի անակնկալներէն մէկը կը պարզուի. զբաղած մարդը կը գրգռուի կը մերժէ յաճախորդին հակառաջարկը, այս վերջինը անդրդուելի կը մնայ իր առարկութեան մէջ և ահա աղմուկը, պոռչտուքը, իրարանցումը կը պարուրեն ամբողջ վաճառատունը։ Ալ մնաք բարով հաշիւ, գիր ու պաղարիւնութիւն. ամբողջ պաշտօնէութիւնը բան գործ ձգած հետաքրքրութեամբ կը սպասէ իրերու վախճանին որ վերջապէս կը կարգադրուի յաճախորդին պահանջումին համաձայն։

Արդ հիմա՝ տեսնենք պարագայի մը մէջ ո՞ւր կը մնայ ժամանակին յարգը. կռիւի, աղմուկի, գրգռումի յատկացուած ժամանակը միթէ տասնապատիկ աւելի չէ՞ր արժեր յաճախորդին պահանջած զիջողութենէն։

Մեծ վաճառատան մը տէրը իր գործնական մարդու անվիճելի համբաւին հետ, կռուազան մարդու համբաւ մըն ալ ունէր որ նոյնչափ անվիճելի էր։ Օրը առնուազն մէկ երկու անգամ կռիւ պոռչտուք անխուսափելի էր վաճառատան մէջ։ Պատճառներ չէին պակսեր անշուշտ կռիւ սիրող մարդոց համար և մեր վաճառականն ալ պատճառ գտնելու չէր անճրկեր երբ կամքը կռիւ հանել ուզէր։ Օր մը դարձեալ մեծ կռիւ մը բրցուց գրագիրներէն մէկուն հետ և գրեթէ տակնուվրայ բերաւ ամբողջ վաճառատունը։ Անցան մէկ երկու ժամ, վաճառականը վերստացաւ իր պաղարիւնութիւնը՝ որուն ներկայանալով գրագիրը,

—Հիմա՛ որ վերստացաք ձեր պաղարիւնութիւնը, ըսաւ, քիչ մը կ'ուզեմ տեսակցիլ ձեզի հետ։

Այս ձեւով և ոչ մէկ պաշտօնեայ կը խօսէր վաճառականին հետ, որ զարմացական ակնարկ մը նետելէ ետք գրագիրին երեսը,

—Ի՞նչ բանի վրայ պէտի խօսակցինք եղեր, հարցուց։

—Վաճառատան շահերուն վրայ, յարեց գրագիրը։

Պաշտօնեան այն տարիճան լրջութեամբ կը խօսէր որ վաճառականը տրիպուեցաւ յարգական ձեւ մը առնել անոր նկատմամբ, որուն՝ քովի աթոռը ներկայելով,

—Խօսեցէ՛ք, ըսաւ։

Երիտասարդը միշտ լրջութիւնը պահելով,

—Ես այս վաճառատան շահակից կը նկատեմ զիս, ըսաւ, ա՛լ աւելի պարզ խօսելով՝ ինքզինքս ընկեր կը սեպեմ ձեզ, հակառակ պարագային շատ աղեխուր պիտի ըլլար ինձ համար ուրիշի մը քով վարձկանի նման աշխատիլը, ինչ որ քիչ մը արժանապատուութիւն կրող անձի անտանելի է։

Վաճառականը այս ախեղցփեղ խօսքերէն այլայլած՝ քիչ մնաց կրկին պիտի բորբոքէր ու դուրս նետէր յանդուգն գրագիրը որ իրեն հետ ընկեր ըլլալու երազներ կը տածէր եւ սակայն խօսքին եզրակացութեանը հասնելու համար լռեց ու թող տուաւ որ անիկայ խօսի։ Այս վերջինը շարունակելով,

—Այո՛ շահակից կը նկատեմ զիս այս վաճառատան ու այն հոգիով կ'աշխատիմ, ըսաւ. վաճառատան շահը իմ շահս կը նկատեմ ու վնասն ալ իմ վնասս. իսկ թէ ինչո՞ւ ես կը բաւականանամ լոկ ամսաթոշակով մը ու կը թողլատրեմ որ մեծագոյն շահը դուք ստանաք, ատոր համար կը տրամաբանեմ որ դուք գործին դրամագլուխը, ձեր անձնական փորձառութիւնն ու արժանիքը դրած էք մէջտեղ ու անոնց ամենուն ինկած մեծ բաժինն է որ կը գանձէք շահէն։ Արդ այս լուսաբանութիւնը տալէ ետք, իբրեւ շահակից՝ կը համարձակիմ դիտել տալ թէ ձեր ամենօրեայ կռիւները մեծապէս կը վնասեն վաճառատան շահերուն. դուք կը բորբոքիք, կը գոչէք, ծանր խօսքեր կ'ուղղէք պաշտօնեաներու հասցէին. ասանկ աղմուկ մը բնականաբար կը խանգարէ ամբողջ աշխատութիւնները, որոնք հաշիւի վրայ հիմնուած են։ Իրենց ուղղուած ծանր խօսքերէն կը զգածուին պաշտօնեաները, որոնք չկրնալով նոյնը փոխարինել, ժամերով կը մնան գրգռուած կացութեան մէջ, առանց կարող ըլլալու ո՛և է գործ կատարել. այսպէս ժամերը կը սահին, մէկ կողմէն զուր տեղ վատնուած կ'ըլլայ անոնց ժամանակը, որուն համար վաճառատունը թոշակ կը վճարէ, միւս կողմէ բացայայտ է թէ գրգռուած մարդիկ կրնան ամենամեծ սխալներ գործել հաշիւներու մէջ։ Ուստի այս փափուկ կէտը ձեր նկատողութեան մատուցանելով կը խնդրեմ որ դարման մը խորհիք։

Վաճառականը գրագիրին այս արդար դիտողութեան առջեւ ամօթահար եղած, թէեւ մէկ քանի շաբաթ ջանաց զսպել ինքզինք, սակայն միթէ դիւրի՞ն բան է արմատացած շարիք մը մէկ օրէն միւսը դարմանել։

Ասիկայ մինակը չէ իր տեսակին մէջ. ուրիշ ասպարէզներու մէջ ալ կան մարդիկ որոնք գիտնալով հանդերձ թէ մի միայն ժամանակը ունին իբր դրամագլուխ, զայն պարապ տեղը կը վատնեն օրն ի բուն, կամ հոն հոս շաղակրատելով, կամ խաղալով և կամ բնաւ իրենց հետ առնչութիւն չունեցող գայթակղական լուրերու ունկնդրելով։

Ժամանակ սպաննողներու ուրիշ անտանելի դասակարգ մըն ալ կայ, որ բաւական չսեպելով իր շռայլանքը, ուրիշներու ալ օժիտքէն կը փակչի և կ'ուզէ որ անոնք ալ իրեն հետ ոչընչաբանութիւններով ժամավաճառ ըլլան։ Ասոնք բարեկամի, ծանօթի և կամ ազգականի դէմքին տակ ներս կը մտնեն գործատեղիէդ և ժամերով կը սկսին զբաղեցնել քեզ իրենց անձնական փցուն խնդիրներով, որոնք բնաւ չեն շահագրգռեր զքեզ։ Դուն հարիւր անգամ անհամբերութեան ձեւեր ըրէ, սրտպղղական գործ ունենալ ցոյց տուր, հոգը չէ բնաւ պատշաճ հիւրերուդ. անոնք կը շարունակեն իրենց թմբուկը և եթէ անուղղակի կերպով զգացնես զբաղումներուդ առատութիւնը, կը վիրաւորուին, կը զայրանան ու ամէն տեղ զքեզ բամբասել կ'սկսին իբրեւ կոշտ մէկը որ ո՛չ կենցաղագիտութեան և ո՛չ ալ հիւր ընդունելու վրայ գաղափար ունի։

Հապա ձրիամոլնե՞րը, որոնց թիւը լէգէոն է մեր մէջ, որոնք այնպէս հաւատք գոյացուցած են թէ ամէն մարդ պէտք է ծառայէ իրենց՝ յանուն մարդասիրութեան, բարեկամութեան և չեմ գիտեր ինչութեան։ Ասոնք ո՛չ այնչափ կրնան մօտենալ դրամի մարդոց, ո՛րչափ գրչի ու մտքի աշխատաւորներու, որոնց՝ իրենց համար վատնելիք ժամանակը բնաւ նշանակութեան չեն առներ։ Ձրիամոլներու տեսակէտով՝ խմբագիրը, բժիշկը, փաստաբանը, գրագիրը, ուսուցիչը, քահանան, վարդապետը, խալիֆա մարդիկ են, որոնք պէտք է ձրիաբար աշխատին իրենց համար, քանի որ բան մը չեն ծախսեր։

—Ի՞նչ կայ, քիչ մը թեւը բռնեց, լեզուին նայեցաւ, դեղագիր մը գրեց, կ'ըսեն բժշկին համար, ի՞նչ մեծ բան է ըրածը որ դրամ վճարեմ. քար նետեց թե՞ւը յոգնեցաւ։

—Փաստաբանին ըրածն ալ մեծ բան մը չէ, ան ալ քանձս մտիկ ըրաւ, մէկ քանի խրատ տուաւ դատը շահելու համար. ասանկ երկու խօսք ընելուն եթէ դրամ վճարուի, կարելի՞ է գլուխ ելլել։

—Խմբագիրը ի՞նչ կ'ընէ որ, մէկ քանի տող բան է գրածը, ինքը ինծի դրամ թող տայ որ թերթը լեցնելու համար նիւթ մատակարարեցի իրեն։

—Քահանային ըրածը բնաւ արժէք չունի. եկեղեցւոյ պաշտօնեայ չէ՞, ինչ իրաւունքով դրամ կը պահանջէ. ձրի առէք և ձրի տուէք, ըսեր է Աւետարանը։

Վերջապէս անոնք որ հնչուն դրամ կամ ապրանք չեն տար, բան մը կարօտ ընծայուած չեն ըլլար հանրութեան աչքին որ բնաւ հաշիւի չառներ մտաւորական աշխատաւորին իրենց համար ըրած [illegible] ջանի ձրի հաց կամ կտաւ պահանջելու զայն ծախողէն, բայց ամէն մարդ, մինչեւ իսկ շատ մը հարուստներ ալ առանց ամչնալու կը պահանջեն որ փաստաբանը, բժիշկը, խմբագիրը, քահանան ձրիաբար աշխատին իրենց համար։ Եւ եթէ ասոնց դրամ մը վճարեն, վնաս կը նկատեն զայն ու շռայլութիւն, քանի որ չօշափելի բան մը չստացան իրենց դրամին փոխարէն։

Մեզմէ շատեր տասը ոսկիի կորուստի մը առջեւ կը զգածուին, կը վշտանան, գիշերները ախ օֆ կը քաշեն. բայց բոլորովին դատարկ անցուած տարիներու համար չէ տեսնուած մէկը որ դոյզն ցաւ մը արտայայտէ։ Դպրոցներն ալ չկրցան դեռ բարձրացնել յարգը ժամանակին, որովհետեւ ամէնէն շատ ժամավաճառ եղողները յաճախ շրջանաւարտներն են, որոնցմէ ոմանք գործ չկայ կ'առարկեն, ուրիշներ ամսական նուաստութենէ կը գանգատին, խումբ մը՝ բանաստեղծութիւն կը մշակէ և ոմանք ալ եթերին մէջ սաւառնելով մտաւորական կեանքով մը կ'ապրին ու արհամարհանօք դիտելով աշխարհի ունայնութիւնը, կը խորհին որ կ'արժէ՞ աշխատիլ ասանկ վաղանցիկ կեանքի մը համար։ Վերջապէս հին առացուած մը կրկնելով ոմն այսպէս եւ ոմն այնպէս, խոյս կու տան աշխատութենէ եւ կը թողլատրեն որ ժամանակը սահի անցնի։

Ինչ երկար գիշերներ, Աստուած իմ, ժամը երկուք ու կիսուն հազիւ կը լուսնայ. ըսել է՝ տասնըչորս ու կէս ժամ, այսչափ երկար ժամանակ մը ինչպէս կարելի է անցընել։ Ամէնէն աւելի քնասէր մարդն անգամ եթէ ութ ժամէ աւելի քնանայ՝ կը բթամտի. արդ՝ առաւելագոյն հաշուով ութ ժամ քունի յատկացնելով՝ կ'ունենանք անդին դեռ վեց ու կէս ժամուան ամբան գիշեր մը, երկուք ու կէս ժամն ալ ճաշի ու հանգստի. մնացած չորս ժամուան վրայ ո՞վ կը խորհի։

Բայց ինչո՞ւ չխորհինք այդ չորս ժամուան վրայ։ Զգալու համար թէ ինչ կ'արժէ այս ժամանակամիջոցը, ձեր արհեստին կամ գործին վրայ հաշուեցէք թէ քանի դահեկան արժողութեամբ գործ կրնաք հանել նոյն ժամերուն մէջ ու պիտի համոզուիք ձեր իրական կորուստին վրայ։

Ո՛վ որ ժամանակին յարգը գիտէ, անիկայ բնաւ աղքատ չըլլար. ասիկայ բացայայտ ճշմարտութիւն մըն է, որովհետեւ անգամ մը որ մարդ զգայ թէ պարապ անցուցած իւրաքանչիւր ժամուն այսչափ գումար կը կորսնցնէ, ինչ կ'ընէ չընէր զբաղում մը կը գտնէ ու շահ մը կ'ապահովէ իրեն. տաճկական առածը սքանչելի կերպով կը պարզէ ծոյլին ու աշխատողին վիճակը երբ կ'ըսէ պտըտող աղուէսը, պառկող առիւծէն ճախաբեձար է։ Առիւծը թէեւ քաջ ու կորովի բայց ո՞ւրկէ պիտի կրնայ որս ճարել պառկած տեղը, մինչդեռ տկար աղուէսը ամէն տեղ քիթը խօթելով, հոս հոն հանդիպելով ուտելիք մը կը ճարէ վերջապէս ու փորը կը կշտացնէ։

Գործի տէրերէ, խանութպաններէ շատեր փիլիսոփայական համակերպութեամբ ծուլապատիկ նստած ապրանքի դէզերուն առջեւ, օրերով յաճախորդներու կ'սպասեն ծոյլ ծոյլ և երբ իրիկուն ըլլայ, պարտականութիւնը անթերի կատարող մարդու մը գոհունակութեամբ կ'ելլեն տուն կ'երթան միշտ գանգատելով ու դժգոհելով առեւտուրներու կայուն վիճակէն։ Մինչդեռ ճիշդ միեւնոյն շուկային մէջ, իրենց քիթին տակ ուրիշ մէկ քանի արհեստակիցներ որ ժամանակին յարգը գիտեն գնահատել, կա՛մ միտք յոգնեցնելով ապրանքի նոր տեսակ մը կը հնարեն և կամ հո՛ս հոն իյնալով նոր յաճախորդներ կը ճարեն ու այսպէս թէ այնպէս՝ իրենց ապրանքը կը ծախեն։

Ժամանակը՝ եթէ գեղջկական կեանք վարողներու համար այնքան մեծարժէք չըլլայ իսկ, քաղաքակիրթ կեանքը ապրողներու համար խիստ թանկագին է։ Բայց գիւղացիներուն համար ո՞վ կ'ըսէ թէ ժամանակը արժէք չունի. ակնարկ մը նետեցէք ծոյլ ու աշխատասէր մշակին վրայ. աշնան ցանքը յետաձգողները ո՛րչափ խեղճ կ'ըլլան [illegible] ու եղանակին կատարողները ո՛րչափ կ'ուռճանան։ Միւս կողմէ ձմրան այս երկար գիշերներուն՝ երբ գիւղական համայնքը գիւղապետին օտան հաւաքուած՝ ոչինչ շաղակրատութիւններով ժամավաճառ կ'ըլլայ, ժամանակին յարգը գիտցող մէկ քանի շինականներ իրենց տան մէկ անկիւնը հոր մը կարած կտաւ, ցալվար և կամ ապա կը գործեն և եթէ այդ զբաղումը պակսի, բահ, խոփ, ասոր են. կը նորոգեն ու այս պատճառաւ միշտ առաւելութիւն մը կ'ունենան իրենց դրացիներուն վրայ։

Արդ, երբ գիւղացիներն ալ ժամանակը օգտակարապէս գործածել գիտնան, ամօթ չըլլա՞ր մեզ երբ զայն պարապ տեղը վատնենք ու ետքն ալ գանգատինք թէ ինչո՞ւ հարուստ չենք ըլլար, ինչո՞ւ երկաթուղիի վիճակահանութեան առաջին պարգեւը չենք շահիր։ Վստահ եղէք բարեկամք, ոչ ոք պատասխանատու է ձեր ետ մնալուն ու հարստութենէ զրկուելուն։ Դուք էք որ ձեր ձեռքով դուրս կը սփռէք ոսկիներն ու հեռի կը վանէք ձեզմէ հարստութիւնը, երբ պարապ կ'անցընէք ձեր թանկագին ժամանակները։ Կրնայ ըլլալ որ շատեր առարկեն թէ գործ չունին. աղէկ, երբ արհեստաւոր մը գործ չունի, թող պարապոյ ժամերը մտաւոր զարգացման յատկացնէ. կը կարծէ՞ք որ մտաւոր զարգացումը դրամ շահիլ ըսել չէ, և միթէ այնպէ՞ս կ'ենթադրէք որ մարդ դպրոցէն դուրս, առանց ուսուցչի բան չի կրնար սորվիլ։ Ճշմարտութիւնը հակառակն է. մարդ դպրոցէն դուրս է որ աւելի շատ կը սորվի իր զարգացած հասակին մէջ։ Թո՛ղ հրապարակագիրները քննադատեն դասագիրքերը, քննադատութիւնը աւելի խնամուած գրքեր հասցնելու կը ծառայէ. դուք արդի դասագրքերուն վրայ ինկէք, հաւատացէք որ անոնց ամէնէն չհասնուածն անգամ ձեռք առնելով, զարմանքով պիտի տեսնէք որ ամէն օր նոր նոր բաներ կը սորվիք ու կը մշակէք ձեր միտքը։

Մինակ արհեստաւորները չէ, ամէնքս ալ այր ու կին, մեծ ու պզտիկ երբ գիտնանք ժամանակին յարգը ու զայն օգտակարապէս մեզ ծառայեցնել սորվինք, այն ատեն կրնանք քաղաքակրթուած նկատել զմեզ։

ՄԻՍՈՍԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ
ԿԱՐԴԱԼ ՉՈՐՐՈՐԴ ԵՐԵՍԸ

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կը խնդրուի մեզմէ արտատպել հետեւեալը լուսաբանելու համար գրական խնդիր մը, որ իր կարեւորութիւնը ունի լրագրական պատմութեան տեսակէտով։

«ՉԱԽՈՂՈՒԱԾ»Ը

Բաբգէն վրդ. Կիւլէսէրեան, Լոյս կրօնաթերթին խմբագիրը, հարկ դատեր է տեսութիւն մը ընելու իր վարած թերթին տասնըմէկ ամսուան շրջանին կամ հրատարակած 48 թիւերուն վրայ, լրագրական մեծ ու ընդարձակ գործ մը կատարողի մը պէս՝ որ վաստակաբեկ ու արդիւնաւոր՝ լայն շունչ մը և հանգիստ մը առնելու պէտքը կը զգայ։ Զանազանութիւններու վարժուած ըլլալով հանդիպիլ մեր լրագրութեան մէկ մասին մէջ, չենք զարմանար որ վեղարաւոր խմբագիր մըն ալ բռնուի նոյն ախտէն։ Դժնէ՛ համբերութիւնը ունենար իր առաջին շրջանին աւարտմանը սպասելու, 52 թիւի հրատարակութիւնը կամ ամբողջ տարեշրջանի մը բոլորումը պանծացնելու համար։ Կ'երեւայ թէ կղերականներէն ոմանք, աշխարհականներէն աւելի անհամբեր ու փութկոտ են գրչի ասպարէզին մէջ, գովեստի խօսքեր լսելու և դափնիներ խլելու մարմաջով, և Բաբգէն վրդ. կ'ուզէ կանուխէն նախապատրաստել իր ընթերցողները՝ մինչեւ 1906 Յունվար 1 իրեն հասցնելու համար իրենց շնորհաւորութիւնները, եւ դպրոցներու թերթ նուիրողները... իրենց նպաստները։ Ասոնք բոլորը իր գիտնալիք բաներն են, որոնց խառնուելու ո՛չ փափաք ունինք և ո՛չ իրաւունք։

[illegible] Լոյսի խմբագիրը ի՞նչ դիտումով իր այս «յետադարձ ակնարկ»ին մէջ բերեր խառներ է Մասիսին ու անոր խմբագրին անունը, քրիստոնեայ կրօնաւորի մը սրամտօրէն ձեւերով որոնց տակ «միտ բանի» մը կայ սակայն։ Եւ որովհետեւ խաբուող մը ու ընկրկող մը չենք ո՛չ այդ տղիքին լեզուէն, ո՛չ ալ այդ կարգի գրչի խայթոցներէն, համարձակ կերպով մէջտեղ պիտի դնենք իր ակնարկած խնդիրը։

Բաբգէն վրդ. կը գրէ թէ, 1901 Սեպտեմբեր 6ին պայմանագիր կնքեր է Մասիսի խմբագրին հետ, կէս-գրական ու կէս-կրօնական ձեւ մը տալու համար այս շաբաթաթերթին, ի մէջ այլոց ամսական 5 ոսկիի վճարման կարգադրութեամբ մը, առաջին եռամսեան կանխիկ վճարելով։ Տարակոյս չի կայ որ քիչ մը ուշ մնացեր է՝ չորս տարի ետքը մէջտեղ հանելով այս տեսակ ներքին համաձայնութիւն մը, որ հանրութիւնը չի հետաքրքրեր, — մինչդեռ իր կնքուած թուականին չուզեց հրապարակել զայն Բաբգէն վրդ., — բայց դարձեալ անպատեհութիւն մը չենք տեսներ այս յետամնաց յայտնութեան մէջ, քանի որ «Երկպառակութեանց գրուածքներ չի հրատարակելու» եւ «կրօնային-գրական յօդուածներու տեղ տալու» մեր տրամադրութիւնը ու պայմանը աւելի՛ հաւանութեան ու գնահատման արժանանալու հանգամանք կրնան ունենալ՝ քան քննադատութեան։ Սխալ է միայն, թէ Ս. Պատրիարք Հօր նիւթական ձեռնտուութիւնը կար գործին մէջ, և կը ցաւինք որ, Բաբգէն վրդ.՝ երեւոյթները փրկելու կամ բան բառով՝ ինքզինքն réclame մը ընելու մոլորութեանը մէջ, իր Հոգեւոր Պետին անունը կը կցէ լրագրական համաձայնութեան մը, ուր բնաւ նիւթական ձեռնտուութիւն չէր խոստացած Ն. Ամենապատուութիւնը, միշտ չէզոք ու ձեռնպահ մնալով։ Եւ ի հաստատութիւն մեր այս բացորոշ յայտարարութեան, կը հրաւիրենք Լոյսի խմբագիրը՝ իր թերթին մէջ նոյնութեամբ հրատարակելու իր յիշած պայմանագիրը, զոր կարդացողները իսկոյն պիտի տեսնեն թէ բացարձակապէս սուտ և սխալ է գրածը և թէ ինք՝ Բաբգէն վրդ. էր միայն որ պիտի հայթայթէր ամսական 5 ոսկին, Մասիսի խմբագրութեան ընելիք զոհողութեանը փոխարէն, որ նիւթական վնաս կրնար պատճառել թերթին։

Բայց մեր յուզելիք խնդիրը այս չէ. Բաբգէն վարդապետ կ'աւելցնէ «թէ — ութը յօդուածներէ բաղկացած պայմանագրութեան մը վրայ՝ «զոր կնքած էինք Մասիսի խմբագրին «հետ՝ սկսանք այդ շաբաթաթերթին «կրօնական-գրական հրատարակութեան. «բայց դժբաղդաբար, հակառակ եղած «զոհողութիւններու (՞), այս ձեռնարկութիւնն ալ ձախողուեցաւ»։

Ի՞նչ էր արդեօք այս «ձախողուած» կոչածը զոր լռութեամբ կ'անցնի Բաբգէն վրդ., բաներ մը հասկցնել ուզելով քօղածածուկ, ուրիշներուն վրայ մուր քսելու մաքրակրօն ձեւերով։ Արդեօք Մասիսի խմբագրութիւնը իր պայմանները չի յարգե՞ց և Բաբգէն վրդ.ին եռամսեայ վճարումը ապարդիւ՞ն մնաց։

Քանի որ առիթը ինք կը ներկայացնէ, թո՛ղ մտիկ ընէ ուրեմն, որ մենք իրեն յիշեցնենք այդ «ձախողուած»ը։

1901 սեպտ. 6էն ետքը, երբ կնքուեցաւ վերեւ յիշուած լրագրական պայմանագիրը, Բաբգէն վրդ. կանոնաւորապէս կը յաճախէր Մաթէոսեան տպարան ուր կը տպագրուէր, այդ թուականին, Մասիսը, և միասին կը կատարէինք թերթին cuisineը, ինք կրօնային յօդուածները գրելով կամ յարդարելով, ու մենք՝ գրականները եւայլն։ Այս այսպէս շարունակեց երկու ամիսէն քիչ մը աւելի ժամանակ, երբ առտու մը յանկարծ օրաթերթերը հրատարակեցին, «Պատրիարքարանի Լուրեր»ու բաժնին մէջ, թէ Բաբգէն վրդ., Մուշի առաջնորդական տեղապահի պաշտօնավարութեանը միջոցին՝ ուսկից նոր վերադարձած էր՝ նպատակ ընկալ անօրէնաբար յատուկ գումար մը ունէր իր տրամադրութեան ներքեւ, որուն հաշիւը կը պահանջուէր և զոր չի գրեր տալ։ Այս յայտնութիւնը կամ ամբաստանութիւնը, ինչպէս որ կ'ուզէք, բաւական ծանր էր, վասն զի հանրային դրամի մը կը վերաբերէր։ Բաբգէն վրդ. լուռ մնաց, չի կրնալով ինքզինքը արդարացնել ո՛չ լրագրութեան մէջ և ո՛չ ալ Պատրիարքարանի առջեւ, որ այդ պարագային՝ անտարակոյս պաշտօնական զեկոյցով մը պիտի յայտարարէր, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց», թէ եղած հրատարակութիւնները անհիմն էին։ Բաբգէն վրդ. ո՛չ միայն լուռ մնաց, այլ և լրագրական հրապարակէն ալ քաշուեցաւ նոյն միջոցին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ քարոզչի յատուկ խուցը առանձնանալով։ Բնականաբար, Մասիսի խմբագրութեան անկ չէր՝ երթալ հրաւիրել այս դիրքին մէջ գտնուող մէկը որ գայ շարունակէ իր աշխատակցութիւնը առաջուան պէս. և պէտք է խոստովանիլ, ի պատիւ իր ճարտարամտութեանը և շրջահայեցութեանը, թէ ինքնաբերաբար ոչ ևս ոտք չի կոխեց տպարան ու խմբագրատուն։ Արդէն մեր պայմանագրին առաջին եռամսեան լրացած էր, և առնելիք-տալիք մը չունէինք իրարու։ Աւելորդ է ըսել որ, եթէ նոյն իսկ վեցամսեայ մըն ալ կանխիկ բերելու ելլէր, փափկութեամբ պիտի մերժէինք։ Այս կերպով, խզուած նկատեցինք մեր պայմանագիրը, մտածելով որ Բաբգէն վրդ. ինքն ալ այնպէս նկատել պատշաճ կը համարէր, քանի որ կենդանութեան նշան չէր տար։ Ու մենք շարունակեցինք հրատարակել Մասիսը ըստ առաջնոյն։

Եւ որովհետեւ ժամանակը շատ բան մոռցնել կու տայ կ'ըսեն, ինչպէս եղաւ Բաբգէն վրդ. ի հաշուական ծանօթ խնդրոյն համար ալ, Մուշի նախկին առաջնորդական տեղապահը՝ սասնիկ բաւսիկ ջուրին երեսը ելլալով հետզհետէ, և կրօնաթերթ Լոյսի խմբագրութիւնն ստանձնելով, անբիծ եկեղեցականի յաւակնութիւնները կ'ունենայ հիմակ և չորս տարի առաջուան պայմանագրի մը մասնակի գործադրութիւնը մէջտեղ կը դնէ, մուր և կիսատ բառերու տակ քօղելով անոր չի շարունակելուն պատճառը, ձախողուածը, զոր ասկէ աւելի լուսաբանելու պէտք չենք տեսներ մեր կողմէ։

ԽՄԲԱԳՐ. «ՄԱՍԻՍ»Ի

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՏՈՒՄԷ ԵՒ ՖԱԼԻԷՌ.—Եսփ. ժողովին և Ծերակոյտին ընդդիմադիր կուսակցութիւնները պիտի աշխատին ամէն կերպով Ծերակոյտին նախագահ Մ. Ֆալիէռի նախագահական ընտրութիւնը արգիլել և անոր տեղ արմատական կուսակցապետ Մ. Տումէի ընտրութիւնը յաջողցնել: Ֆալիէռի ընտրութիւնը ապահովուած կը համարուի: Միակ միջոց մը կայ միայն այդ ընտրութիւնը արգիլելու, ա՛ն է՝ Մ. Ֆալիէռը պարտութեան մը մատնել իր ընտրական շրջանակին մէջ, քանի որ առաջիկայ յանուարին հարկ պիտի ըլլայ վերանորոգել Ծերակոյտի անդամակցութեան իր շրջանը որ նոյն Թուականին կ'աւարտի: Ֆալիէռ Լօ-է-Կառօն գաւառին ծերակուտականն է: Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները այժմէն նոյն գաւառին մէջ ելած են Մ. Ֆալիէռի ծերակուտական ընտրութեան հակառակ խօսիլ: Այս նպատակաւ նոյն գաւառը գացած են նախորդ ծովային նախարար Բէլթան և զօրավար Անտրէ, ընտրողները ոգեւորելու համար ընդդիմադիրներուն հնարքներուն դէմ, և Մ. Ֆալիէռի ընտրութիւնը դարձեալ յաջողցնելու համար: Կիրակի օր Աժէնի մէջ արմատական կուսակցութիւնը համաժողով մը գումարեց, ուր Մ. Բէլթան բանախօսութիւն մը արտասանելով, յայտարարեց ընտրողներուն թէ «Տումէի նախագահական ընտրութիւնը պատերազմ կը նշանակէ»: Համաժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութիւններէն հասկցուեցաւ թէ գաւառական երեք շրջանակները Մ. Ֆալիէռի նպաստաւոր են. իսկ ամէնէն կարեւոր շրջանակը՝ Ներաք՝ Ֆալիէռի դէմ է: Երեք ընտրելիներ որոշուեցան, բայց անոնցմէ մին հրաժարեցաւ ի նպաստ Ֆալիէռի: Ասոր ընտրութիւնը այլեւս ապահովուած է: Բէլթան նոր բանախօսութեամբ մը յայտարարեց թէ Ֆրանսա պէտք է ինքզինքը պաշտպանէ Տումէականութեան վտանգին դէմ: Տումէ, ըսաւ, Հնդկաչինաս իր կառավարչութեան պաշտօնը չարաչար գործածեց ի նպաստ իր կուսակցութեան: Իր նախորդ բարեկամներէն բաժնուեցաւ, և հետեւաբար իր վաղուան բարեկամներն ալ պիտի լքանէ: Ամէն պարագայի մէջ, ըսաւ, Տումէ կղերամիտ կուսակցութեան մարդն է: Հնդկաչինաս կառավարիչ ըլլալով՝ շատ մը Մ. Արեւելեան սովորութիւններ, բարքեր բերաւ հոն իրեն հետ, յայտարարեց Մ. Բէլթան: Ի՞նչ է պատճառը որ հիմա ա՛յնչափ դրամ ունի, և ուզածին պէս կը ծախսէ հոս ու հոն: Երբ ես ծովային նախարար էի, արդէն իսկ անիկա գործի վրայ էր, շատ մը առեւտրական ընկերութեանց մէջ մտած և դրամական գործակալներու հետ յարաբերութեան մէջ էր: Եթէ Տումէի յանձնուի Նախագահութիւնը, Ֆրանսայի խաղաղութիւնը պիտի վտանգուի շատ շուտով: Տումէ ա՛յնպիսի փառամոլ մարդ մըն է որ իր փառամոլութիւնը գոհացնելու համար Ֆրանսայի ապահովութիւնն իսկ կը վտանգէ: Ներկայ Ֆրանսայի կացութիւնը նո՛յն է, ինչպէս էր 1870էն առաջ: Ուստի մոռնանք պահ մը մեր կուսակցական պայքարները և միանա՛նք Ֆրանսայի ճշմարիտ շահերը նկատի առնելով: Տումէի ընտրութիւնը պատերազմ կը նշանակէ, կը կրկնեմ դարձեալ: Մ. Բէլթանի այս նոր բանախօսութիւնը վերջացաւ «Կեցցէ՛ Ֆալիէռ» աղաղակներով, և Տումէի համար աննպաստ ձայներով:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Լոնտոնի Քաղաքապետութեան Անդամներուն դէպ ի Բարիզ մտադիր փոխադարձ այցելութեան առթիւ, Բարիզի մէջ կը մտածուի Շէյքսփիրեան տօն մը սարքել: Այս գաղափարը առաջ քշող յանձնախումբին նախագահն է Մ. Շարլ Մորիս, որ տասնեց առաջ արդէն թելադրած էր Ֆրանսացի քանդակագործուհի Օր. Փլոմէյի կողմէ պատրաստուած Շէյքսփիրի արձանը Լոնտոնի նուէր տալ Բարիզէն: Յանձնախումբին անդամներն են Բարիզ քաղաքին նշանաւոր փաստաբանները, գիտունները և արուեստի մարդիկը: Յանձնախումբը կ'առաջարկէ որ Անգլիացիներուն այցելութեան առթիւ, Քաղաքապետարանին մէջ ընդունելութիւն մը կատարուի, և ֆրանսական բանաստեղծութեան, գեղարուեստի, գիտութեան, փաստաբանութեան եւ քաղաքական աշխարհի ներկայացուցիչներ իւրաքանչիւրը համառօտ ճառով մը բացատրէ թէ ի՛նչպէս կը հասկնայ Շէյքսփիրը: Կառքերու Թափօր մը, իւրաքանչիւրը ներկայացնելով Շէյքսփիրի մէկ մի Թատերախաղին խորհրդանշանը, Քաղաքապետարանէն սկսեալ Բարիզի մէջ շրջան ընէ և երթայ քերթողին արձանին մօտ Պուլվառ Հօսման: Իր անունը դրուի Բարիզի մէկ փողոցին և Քաղաքապետութիւնը փողոցին անունը նշանակող նոր տախտակը կախէ հանդիսաւոր արարողութեամբ: Երեկոյին չորս պետական Թատրոնները պիտի ներկայացնեն Շէյքսփիրի խաղերը: Հազարաւոր Բարիզցիներ այսպէս նոյն պահուն պիտի հաղորդակցին անգլիացի քերթողին խորհուրդին: Ասկէ աւելի ի՛նչ գեղեցիկ յարգանք Անգլիացիներուն: Եւ ուրիշ ի՞նչ բան կրնայ քերթողին հանճարին տեւական և պղտաբեր դրոշմը աւելի ապաւորել բոլոր միտքերուն վրայ: Շէյքսփիրեան տօնը անգլեւֆրանսական համաձայնութեան ամենանոր և ամէնէն նշանակալից ցոյցը պիտի ըլլայ, եթէ հարկ եղած գեղարուեստական ճշդութեամբ կատարուի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ.— Թէհրանի կառավարութիւնը հրատարակեց Պարսկաստանի այս տարուան վաճառականութեան պաշտօնական վիճակագրութիւնը, հետեւեալ կերպով.—

Ներածութիւնք	5,832,000	Ա. Ո.
Արտածութիւնք	4,133,000	» »
Համագումար	9,965,000	» »

Նախորդ տարիէն 1 միլիոն 668,000 անգլ. ոսկի պակաս, և ասոր գլխաւոր պատճառն է ռուսեւճապոնական պատերազմին հետեւանօք Ռուսիոյ վաճառականութեան դադրիլը:

Եւրոպական երկիրներու հետ Պարսկաստանի վաճառականութիւնն է հետեւեալը.—

Ռուսիա,		
Ներածութիւնք	2,833,000	Ա. Ո.
Արտածութիւնք	2,459,000	» »
	5,292,000	
Անգլիա,		
Ներածութիւնք	1,995,000	Ա. Ո.
Արտածութիւնք	459,000	» »
	2,454,000	» »
Թուրքիա	845,000	» »
Ֆրանսա	485,000	» »
Աւստրիա	178,000	» »
Աֆղանստան	166,000	» »
Գերմանիա	117,000	» »
Իտալիա	74,000	» »
Ամերիկա	32,000	» »
Ուրիշ երկիրներ	322,000	» »

ՕԹՕՄՕՊԻԼԻ ԱՐԿԱԾ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԷՋ.— ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՄԸ ՄԵՌԱԾ.— Նիւ Եորքի մօտ Ֆլըշինկի մէջ օթօմօպիլի կատաղի մրցումի մը ժամանակ հանրածանօթ միլիոնատէր Մր. Ճէյմս Մարթին հինգ հոգիի հետ իր օթօմօպիլը արագաշարժ կը վազցնէր հասնելու համար իր զաւկին օթօմօպիլին: Այդ միջոցին մեռելական Թափօր մը կ'անցնէր, և երկու օթօմօպիլները քիչ մը զարկեցին իրենց եռանդը, բայց Թափօրին անցքէն վերջ, կատաղի վազքը սկսաւ հօր և որդիին միջեւ: Վերջին անիւները տեղ տեղ փոսեր բացած էին հողին վրայ ականի ձեւով: Միլիոնատէրին հսկայանը իր ծայրայեղ մալեդնութեան միջոցին այդ ականին շատ մօտ գնաց, կառքը շրջեցաւ, և Մր. Մարթին տակը մնաց, միւս հինգ հոգին ալ բացը նետուեցան: Միլիոնատէրը նոյնհետայն մեռաւ, բայց միւսները թեթեւ կերպով միայն վիրաւորուեցան: Այս միջոցին Մր. Մարթին՝ որդի՝ իր օթօմօպիլէն գլուխը երկնցուց արկածը դիտելու: Միլիոնատէրը 58 տարեկան էր, Նիւ Եորքի ամէնէն հանրային մարդերէն մին, և եղբայր Մր. Պրէտլի Մարթինի, որ երկար տարիներ Անգլիա բնակած էր և Սէնթ Ճէյմս Քլիւպին անդամ: Միլիոնատէրին այրին խիստ զգածուած ըլլալով անկողին ինկած է, և կացութիւնը ծանր է:

ՄՐ. ՐՈՒԶՎԷԼԹ.— Ամերիկեան նախագահին դիրքը շատ դժուարացած է Ծերակոյտին և իրեն միջեւ գտնուած անհամաձայնութեան հետեւանօք: Նախագահը մաքսային բարենորոգութեան կուսակից է, և ներկայ խիստ բարձր սակագինը նուազեցնել կ'ուզէ օտար երկիրներու հետ փոխադարձութեան հիման վրայ մաքսային պայմանագրութիւններ կնքելու համար: Ծերակոյտը ընդհակառակը կը պնդէ իր մաքսային ծրագրին անողոք պահպանութեան վրայ: Մամուլը սկսած է աննպաստ լեզու գործածել Մր. Րուզվէլթի ծրագիրներուն մասին:

ԾԽՈՂՆԵՐՈՒՆ ԽՐԱՏ.— «Օրը երեք սիկարէն աւելի մի՛ ծխէք»

«Եթէ ծխափող կը գործածէք, երկու անգամէն աւելի մի՛ լեցնէք զայն:»

«Սիկարնիդ կամ ծխափողնիդ շարունակ ձեր բերնին միեւնոյն մասին վրայ մի՛ պահէք:»

Շիքակոյի վիրաբոյժներն են որ այս «մի՛ ընէք»ները կ'ուղղեն ծխողներուն իրենց վերջին մէկ փորձառութեան համեմատ: Բերնի կամ կոկորդի քաղցկեղի մը վիճաբանութեան առթին համեմատութիւն գոյացուցին թէ պատճառը ծայրայեղ և անխնամ ծխելն է: Դերասան Ֆրէտէրիք Բատըր անցեալ օր գործողութեան մը ենթարկուելով հարկ եղաւ անոր լեզուին մէկ մեծ մասը վերցնել քաղցկեղին աճումը արգիլելու համար: Վիրաբոյժները այս առթիւ կը միշեցնեն թէ Նախագահ Կրանթի քաղցկեղն ալ այդ պատճառաւ գոյացած էր: Կրանթ սաստիկ ծխող մըն էր:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.—Թօքիոյի թերթերը ուշադրութիւն կը հրաւիրեն Չինաստանի կացութեան վրայ, յայտարարելով թէ ո՛չ թէ միայն Ճափոն, այլ բոլոր Տէրութիւնք շահ ունին որ այդ երկրին առեւտրական ներքին կացութիւնը բարուոքի: Վերջին լուրերուն նայելով, վաճառականներուն և միւս նաւերուն կացութիւնը հոն բնաւ մխիթարական չէ, կ'ըսէ իրազեկ ճաբոնէրէն թերթը՝ Քօքումին: Եւրոպացի պահակազօրքերուն եւ կանչուելուն վրայ գերման կառավարութեան ըրած առաջարկը առ այժմ եւ պիտի մնայ, որովհետեւ Գերմանիա ինքնին համոզուած է թէ տակաւին ժամանակը չէ:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐԸ ԾՆՈՒՆԴ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՆ ԳԵՐՄԱՆ ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐՈՒՆ.—Քիլի նաւահանգիստը խարսխող Սաֆիր անգլիական յածանաւը Բլ. տասնոտ կանուխ նշանացի հասկցուց թէ կը փափաքէր հաղորդակցութեան մտնել գերմանական նաւատորմին հետ, և յետոյ հետեւեալ նշանը ուղղեց.— «Անգլիացի նաւապետները, սպաները և նաւազները երջանիկ Ս. Ծնունդ կը մաղթեն Գերման Վեհ. Կայսեր նաւապետներուն, սպաներուն և նաւազներուն:»

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ ԿՎԱԼԻՈՐԻ ՄԷՋ.— Կալլէսի իշխանը շաբաթ մը ի վեր վագրի որսորդութեամբ կը զբաղի Կվալիորի մէջ: Ծննդեան տաւուտուն կրօնական պաշտամունքի ներկայ ըլլալէ վերջ, նորէն որսի ելաւ, և զարկաւ 9 ոտք 5 ինչէզ մեծութեամբ արու վագր մը: Գազանը իշխանին գտնուած տեղին մօտ հասած էր, ճիշդ հոն ուր օր մը առաջ էգ վագր մը զարկած էր: Իշխանին արձակած առաջին գնտակէն վիրաւորուեցաւ արուն, բայց եղէգնուտին մէջ փախաւ: Փիղեր արձակուեցան անոր ետեւէն, և վագրը կատաղաբար և որարշաւ վազեց իշխանին կողմը, որ երկրորդ գնտակով մը անոր գործը լմնցուց:

Կալլէսի իշխանուհին Անգլիայէն իրեն հետ տարած էր խաղալիքներով լեցուած Ծննդեան ծառ մը, և երեկոյին նուէրները բաշխուեցան բնիկ պատանիներուն և խառնաչ Անգլիացի պատանիներուն:

ՄԱՐՈՔԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Պերլինի Ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Մ. Լըքօնթ Բարիզ հասաւ և Մ. Ռուվիէի հաղորդեց Մ. Պիհուրի (Պերլինի Ֆրանսական դեսպան) ամբողջ խօսակցութիւնը գերման իշխանութեանց հետ՝ Մարոքեան Ժողովին գումարման տեղին և Թուականին վրայ: Գերման կառավարութիւնը փափաք յայտներ է բոլոր դժուարութիւնները շուտ և բարեկամական կերպով կարգադրել, աւելցնելով որ Գերմանիա կը պնդէ Ալժէզիրասի վրայ, որովհետեւ չուզեր Մարոքի պարտուակ տալ Ժողովին գումարումը յետաձգել առաջարկելու համար: Հիմա տեղի խնդիրը կարգադրուած լմնցած է: Ժողովը պիտի գումարուի Ալժէզիրասի մէջ Յունուար 18ին կամ այս միջոցները: Մաքէնի մասնաւոր թղթակիցը՝ որ արդէն այդ քաղաքը հասած է, կ'ըսէ թէ բաւականաչափ տեղ կայ հոն թէ՛ Ժողովին անդամներուն և թէ այցելուներուն համար: Րէնա Քրիսթինա պանդոկը 74 սենեակ ունի, որոնց 41ը վարձու բռնած է սպանիական կառավարութիւնը: Միւս չորս պանդոկներն ալ վաթսուն սենեակ ունին, և քաղաքապետութիւնը մասնաւոր անձերու հետ ալ կարգադրութիւններ ըրած է մինչեւ 500 հիւր հանգիստ բնակեցնելու համար յարկաբաժիններ պատրաստել: Այս տուները այս պահուս կը մաքրուին նորօէն դուրսէն, փողոցները և հրապարակները կը մաքրուին կը զարդարուին, և կամուրջ մը կը շինուի հին ու նոր քաղաքին միջեւ հաղորդակցութիւնը դիւրացնելու համար:

Ժողովը իր նիստերը պիտի գումարէ Քաղաքապետարանին մէջ, ուր քանի մը խոշոր սրահներ բոլորովին նոր կարգ ու կանոնի կը մտցուին, մասնաւոր սրահ մը յատկացուած է լրագրի թղթակիցներուն, և մասնաւոր հեռագրական դիւան մը՝ որ ուղղակի կը հաղորդակցի Մատրիտի հետ: Մեծաքանակ պարէններ ներածուեցան քաղաքը, և կարգադրութիւններ եղած են նոր և կանոնաւոր պարենաւորում մը դիւրացնելու համար: Թղթակիցը կը յարէ թէ սպանիական նաւաբաժինը խարիսխ պիտի նետէ ծովածոցին մէջ, և քաղաքին պահակազօրքերն ալ պիտի աւելնան կարգապահութիւնը անթերի ընելու համար:

Պրէսթի ֆրանսական նաւաբաժնին հրամանատար ծովակալ Ժիկօն, որ արձակուրդով բացակայ է, հրաման առաւ իր պաշտօնին գլուխը դառնալ: Մարոքի ջուրերը երթալու համար հրաման առացող ֆրանսական յածանաւերը վերջին լուրի մը նայելով տակաւին Պրէսթի առջեւ են, բայց արտասովոր ոգեւորութիւն կը տիրէ նաւահանգստին մէջ: Արձակուրդ առացող նաւազները և սպաները գունդագունդ ամէն օր Ներսեսէն նաւահանգիստ կը ժամանեն երկաթուղիով:

⁂ Երէկ իրիկուան թղթաբերով առնուած Նայէ Ֆրայէ Բրեսէի մէջ հետեւեալ հեռագիրները կը կարդանք Մարոքի գործերուն վրայ.—

Ալ բնաւ տարակոյս չէ մնացած որ ժողովը Ալժէզիրասի մէջ պիտի գումարուի: Թէեւ Տէրութիւններէն ոմանք արդէն իսկ իրենց հաւանութիւնը տուած էին Մատրիտի համար, բայց Գերմանիա պայման դրաւ որ եթէ Մարոք ընդունի Մատրիտը, ինք ալ կ'ընդունի: Բայց Մարոք չընդունեց արդէն:

Թանճէրէ առնուած լուրերու նայելով, Մարոքեան ժողովը պիտի չկրնայ շատ մեծ ոգեւորութիւն մը ունենալ դիւանագիտական ճամբով, որովհետեւ Մարոք պիտի չճանչնայ այդ ժողովին որոշումներուն օրինաւորութիւնը:

Սպանիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ երեսփոխան Սիլվէլա յայտարարեց թէ Մարոքեան Ժողովին մէջ Սպանիոյ իբրեւ ներկայացուցիչ և ժողովին իբրեւ հաւանական ատենապետ ընտրուած Մոնթէրօ Րիօզ ա՛ն մարդն է որ սպանեւամերիկեան պատերազմէն վերջ Բարիզի պայմանագրութիւնը կնքեց, հետեւաբար իր երկրին շահերը պաշտպանելու բարեմասնութիւն մը չունի: Վարչապետ Մօրէ պաշտպանեց Րիօզը, յայտարարելով թէ անիկա իր երկրին անձնուէր ծառայութիւններ մատոյց Բարիզի Ժողովին մէջ: Ցետոյ Բարիզի Պայմանագրութեան իր կողմէ ստորագրուիլը պատրուակ մը բռնելու չէ անոր դէմ, որովհետեւ ասոր պատասխանատուութիւնը ա՛ն ատենուան Դահլիճին վրայ կ'իյնայ:

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.— Բաց ի գերմանացի Վօլֆ և Վիկըր անհատներէն ֆրանսական իշխանութիւնք Թուլոնի մէջ ձերբակալեցին նաեւ բազմաթիւ անձեր, որոնք ծովային պաշտօնարանին մէջ կը ծառայէին: Անոնց մէջ կը գտնուի Թուլոնի նաւարանին ընդօրինակիչ պաշտօնեաներէն մին, նաեւ գաղթային գունդէն զինուոր մը, վերջապէս հանգստեան կոչուած հազարապետ մը: Այս լրտեսներուն գործունէութիւնը գլխաւորաբար Թուլոնը պատերազմական նաւահանգստին վրայ կը տարածուէր, Մասնաւորապէս կը հետաքրքրուէին ծովեզերեայ պաշտպանութեան յատկացուած ընդծովեայ ականներուն և նաւատորմին պարենաւորման միջոցներուն վրայ: Ֆրանսայի ծովեզերքներուն պաշտպանութեան համար մեծ կարեւորութիւն ունեցող վաւերաթուղթեր գողցուած կամ ընդօրինակուած են: Կը կարծուի թէ այս լրտեսութեան գործը Գերմանիոյ և Իտալիոյ շահերուն համար եղած է: Քննութիւնը փութոյ գաղտնիութեամբ առաջ կը տարուի, և նոր ձերբակալութիւններ պիտի ըլլան: Զինուորական կարեւոր թուղթեր ալ գողցուած են:

ԵՐԿՈՒ ՈՐԲԵՐԸ.— ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԾՆՈՒՆԴԻ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Զուարթ Ծնունդ մը անակնկալ բաժինը եղաւ երկու Շիքակոցի մանուկներու, որով ամիս մը առաջ իրենց մայրը կորսնցուցած ըլլալով, անօթի վիճակի մը մէջ ինկած էին: Այս երկու որբուկներուն, որոնց մին՝ Ջէմպըրս 10 տարեկան, և միւսը Տօրօթի 7 տարեկան, պատմութիւնը շատ զարմանալի է: Կը պատմէին թէ իրենց մայրը ադամանդեայ ակռայ մը ունէր, և նաեւ 600 անգլ. ոսկի արժողութեամբ ապահովագրական թուղթեր: Բայց մօրը յուղարկաւորութենէն անմիջապէս ետք ասոնք անհետ եղան: Խնդիրը դատարանին յանձնուելով, քննութիւն կատարուեցաւ, տղաք յայտարարեցին թէ այդ ադամանդը իրենց մօրը տուած էր գերասանական խումբի մը վարիչը, որ կանչուելով հաստատեց: Նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան և ստորկանութիւնը գտաւ թուղթերը և ադամանդը: Տիկին Ջէմպըրս քանի մը տարիէ ի վեր գերասանական շրջուն խումբի մը գլխաւոր անդամուհին էր, բայց ակռայի սոսկալի ցաւեր ունէր: Վարիչը համոզեց զայն ակռան լեցնել, և իր տաղանդին գնահատման իբրեւ նշան յանձնարարեց ատամնաբոյժի մը որ տիկնոջ ակռային խոռոչին մէջ ադամանդ մը զետեղէ: Վարիչը ինք անձամբ ընտրեց քարը, որովհետեւ կը ճանչնար տեսակները:

ՄԷԿ ԿԱԼՈՆ ԿԱԹ ԽՄԵԼ.— Նիւ Եորքէն կը հեռագրուի թէ ամերիկացի մը գրաւ բռնեց թէ կրնայ մէկ անգամուն մէկ կալօն կաթ խմել, ինչ որ յաջողութեամբ կատարեց: Ցետոյ բաւական գարեջուր ալ խմեց, և առաւօտուն մեռած գտնուեցաւ:

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՂԵՌՆԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ

Ե. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

(Շարունակութիւն)

ԱՐԹԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, 25 տարեկան, Պոլսեցի, որ նախապէս Բանկալթի, Չիմէն փողոց 42 թիւ տունը կը բնակէր և հիմա Բերա Պըրլանկըճ փողոց կը բնակի: Յայտարարեց թէ ինք մինչ չէր գտնուէր Աճէմեանի վաճառատունը և միայն եթէ գործ ըլլար, կ'երթար: Թէեւ իմացած էր որ նոյն վաճառատան ելեկտրական բարդեր յանձնարարուած են, բայց ինք չէր տեսած: Բարդերը իբրեւ լամբար և զանգակներու համար կը գործածուէին:

ՍԱՐԳԻՍ ՕՆՆԻԿԵԱՆ, 30 տարեկան, Պոլսեցի, որ Պէշիկթաշ Օսմանլար Թաղը կը բնակի և Աճէմեան վաճառատան ուսադ պաշտօնեան է: Յայտարարեց թէ երկայնահասակ, անպեխ ու անմօրուս և մէկ աչքը քիչ մը շիլ մարդ մը, զոր Գորաջէօզեանի առաջին անգամ խանութը տեսած ըլլալով ճանչցած է, ինք խանութը չգտնուած պահուն, մէկ քանի հատ իրարու կցուած բարդեր յանձնարարեր է, առնելու եկած ատեն ինք հոն գտնուելով տեսաւ. իբրեւ փոխարժէք կէս ֆրանսական ոսկի տուաւ. յետոյ անգամ մըն ալ նորէն յանձնարարեց, սակայն յանձնուելու պահուն ինք Թարապիայի խանութը գտնուելով չտեսաւ: Այդ բարդերը երեքը կամ չորսը միասին շինուեցաւ, և անոնց հետ 2—3 մէթր թել ալ առնուեցաւ, բայց ինչո՛ւ համար գնուած ըլլալնին չգիտեր: Այդ անձը տեսնելէն մէկուկէս ամիս ետքը տեղի ունեցաւ եղեռնական եպերելի արարքը: Երկրորդ անգամ երբ տուած ըլլալը չգիտեր: Վերոյիշեալ անձը դէպքէն երկու երեք շաբաթ առաջ Թարապիոյ մէջ հանդիպեցաւ մէկ քանի կիներու հետ և անկէ վերջը չտեսաւ: Դուրս երթալու մասին իրեն բան մը չէ ըսած: Տեսաւ որ Գարակէօզովի խանութը իբրեւ գալֆա կամ աշկերտ կը գտնուէր:

ԱՆՏՈՆ, ՈՐԴԻ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՃԱՆՖԷՍՃԻ ԱՆՏՈՆԻ, Պոլսեցի, 19 տարեկան, որ Օրթագիւղ, Տէրէ Պօյը կը բնակի և Բերա, Բասած Թիւնէլի մէջ լուսանկարի գործիք ծախող Աճէմեանի վաճառատունը աշակերտ է: Յայտարարեց թէ իր հարցաքննութեան Թուականէն՝ այսինքն օգոստոս 13էն գրեթէ մէկ ու կէս ամիս առաջ, օր մը, երկայնահասակ, անպեխ, անմօրուս, մէկ աչքը մեծ ու միւսը փոքր, գլխարկաւոր անձ մը գալով, իրարու կցուած երեք բարդ յանձնարարեց, իրենք ալ այդ բարդերը շինել տալէն պանքային դիմացը գտնուող Ֆօքսժէն անուն Հայու մը և 42 ղրուշի ծախեցին յիշեալ անձին: Այդ բարդերը լապտերի և զանգակի համար կը գործածուէին, սակայն չէր գիտեր թէ նոյն անձը ինչո՛ւ համար գնած էր զանոնք: Յիշեալ անձը բարդերուն հետ նաեւ գնած էր երկու մէթր կարմիր թել՝ բարակ մետաքսով: Նոյն անձը երկու անգամ բարդ գնեց և չյիշեր որ երկրորդ անգամ գալը դէպքէն ո՛րքան առաջ էր:

Նախագահը հարցուց ընդհ. դատախազին և պաշտպան փաստաբաններուն թէ ի՛նչ ըսելիք ունին վկաներէն հետեւեալներուն մասին.— Պոլսեցի Մարի Նահապետեան 16 տարեկան որ Ագապ Գարսու աւստրիական հիւանդանոցը կը բնակի իր հօրը՝ ամբաստանեալներէն Առաքել Նահապետեանի հետ: Արնաւուտքէօյ Պօյաճի փողոցը բնակող շրջուն սափրիչ ու փախստական հանգուցեալ Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հայրը՝ Պոլսեցի 58 տարեկան Կարապետ Խաչատուր Քէնտիրեան ու կինը 45 տարեկան Պոլսեցի Քրիստինէ դուստր Արամի: Բերա, Քըլ Պրունը, Ֆէրահի փողոցը 23 թիւ տունը բնակող ու փախստական Քարլ Եուվանօվիչի մայրը՝ Յովհաննէս Աղաքեանի կինը՝ 60 տարեկան Մարիամ՝ դուստր Գէորգի: Ընդհ. դատախազը և պաշտպան փաստաբանները յայտարարեցին թէ պէտք չէ որ ասոնք երդումով լսուին: Դատարանը խորհրդակցութիւն կատարեց և նկատելով որ վերոյիշեալներէն Մարի աղջիկն է ամբաստանեալներէն Առաքելի, Կարապետ Քէնտիրեան ու Քրիստինէ ալ հայրն ու մայրն են Վռամշապուհի, որուն համար կ'ըսուի թէ դէպքին մասնակից է, և Մարիամ ալ մայրն է փախստականներէն Քարլ Եուվանովիչի, միաձայնութեամբ որոշեց թէ ասոնք երդումով պիտի չկրնան լսուիլ, ինչպէս յայտարարեցին ընդհ. դատախազը և պաշտպան փաստաբանները: Ցետոյ Նախագահը յայտարարեց թէ Պատժական Դատավարութեան Օրէնքին 222րդ յօդուածին տրամադրութեամբ նախագահին տրուած իրաւասութեան համաձայն, յարմար դատած է լսել զանոնք ճշմարտութիւնը լուսաբանելու համար: Ուստի իւրաքանչիւրէն հարկ եղած օրինական ազդարարութիւնը ըլլալէ ետքը, զատ զատ լսուեցան:

ՄԱՐԻ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ յայտարարեց թէ խոհարար Հաճի Նշանը կը ճանչնայ: Օր. Մարի Բասքալ անուն աղջիկ մը, գրեթէ տարի մը առաջ, երկու անգամ իր հօրը՝ Առաքելի մօտ գալով, երկու ծրար բերաւ սակայն ատոնց պարունակութեան ի՛նչ ըլլալը չի գիտեր: Ինք իր հօրը գործերուն չէր խառնուեր: Օր մը անպեխ անմօրուս մարդ մը գալով իր հօրը հետ գաղտնի տեսնուեցաւ, սակայն նոյն պահուն ինք դուրս ելլելով չի գիտեր թէ ի՛նչ բանի վրայ կը խօսէին: Տեսակցութեան պահուն հայրը իրեն «դուրս ելի՛ր» չըսաւ, այլ ինքնաբերաբար դուրս ելաւ: Հայրը հիւանդանոցին բակին մէջ թէեւ փոս փորեց, բայց մէջը բան չդրաւ և ինչո՛ւ համար փորած ըլլալն ալ չի գիտեր: Հայրը սընտուկի մէջ զետեղեց ծրարները, սակայն չըսաւ որ պայթուցիկ բաներ են, և սնտուկը վեր հանեց: Մարի Նահապետեանի հարցաքննութեան տեղեկագիրը կարդացուեցաւ, ուր ըսած էր թէ անպեխ անմօրուս կոչուած Վահան, մէկ տարիէ աւելի էր որ հիւանդանոց կը յաճախէր և ամէն անգամ գալուն ծրար մը կը բերէր և հայրն ալ այդ ծրարները դարակին մէջ կը պահէր: Հայրը նոյն անձին հետ հայերէն կը խօսէր: Եւ անգամ մըն ալ իր ներկայութեանը խօսքը կտրած էին, որով անոր եկած պահուն այլ եւս քովերնին չէր երթար: Անգամ մը ես հարցուց հօրը թէ այդ ծրարները ի՛նչ են. պատասխանեց թէ իր գիտնալիք բանը չէ, որով այլեւս չհարցուց և ի՛նչ ըլլալը հասկնալու համար ալ չնայեցաւ: Հարցաքննութեան Թուականէն՝ այսինքն 1321 օգոս. 18էն մէկ շաբաթ առաջուան կիրակի օրը հայրը ըսաւ իրեն որ իր գիրքերը սնտուկով վեր հանէ. ատոր վրայ հայրը իր սենեակը տարաւ սնտուկ մը, ուր ինք ճերմակեղէնները կը պահէր. այդ սնտուկին մէջ զետեղեց դարակը գտնուած ծրարները, անոնց վրայ հին լաթ մը դրաւ և հիւանդանոցին սպասաւորներէն Եօրկիի օգնութեամբը այդ սնտուկը վեր տարաւ և հիւանդներու ազատ ճերմակեղէններուն տեղը պահեց: Հետեւեալ օրը եկող պաշտօնեաները միայն հօրը սենեակները խուզարկելով բան մը չգտան. հետեւեալ երեքշաբթի օրը ինք, հիւանդանոցի պաշտօնեաներէն Բաւելի մօտ երթալով, ըսաւ թէ սնտուկին մէջ եղածները գիրք չեն, այլ գէշ բաներ ըլլալու են. ատոնք մասնաւոր մտադրութեամբ դուրսէն բերուած են և պաշտօնեաներուն գալէն ի վեր հայրը շատ կը մտածէ: Հետեւեալ չորեքշաբթի օրը երբ պարտէզ գնաց կանչելու իր հայրը որ հոն կը պտտէր, տեսաւ որ մէկ քանի տեղեր փոսեր բացած է: Հայրը տեղեկութիւն չունէր որ ինք խնդիրը յայտնած է յիշեալ Բաւելի: Հասկցաւ որ հայրը մտադիր էր նոյն ծրարները սնտուկէն հանելով պահել փորած տեղերը: Հաճի Նշան ու Վահան համոզած ըլլալու են իր հայրը: Հայրը նոյն իսկ պարտէզը չէր հանած այդ ծրարները, վախնալով որ մի՛ գուցէ պայթին ու հիւանդանոցին վնասեն: Առաքելի հարցուեցաւ թէ իր աղջկանը յայտարարութիւններուն համար ի՛նչ պիտի ըսէ. պատասխանեց թէ իր աղջիկը տակաւին տղայ ըլլալով, անոր ըսածները չընդունիր:

(Շարունակելի)

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԲԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 4.15ին Բրօֆ. Ց. Հ. Ճէճիզեան:

Կէտիկ-Բաշայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 5.15ին Պատ. Բ. Ս. Ճէճիզեան:

Սկիւտարի մէջ ժամը 5ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան:

Պայպըլ-Հաուսի մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան:

Խասգիւղի մէջ ժամը 8ին Պատ. Ս. Ց. Զորիկեան:

⁂ Մայրաքաղաքիս Երիտ. Քրիստ. Ընկ.եան 24րդ տարեկան ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9½ին, Պայպըլ-Հաուսի մատուռին մէջ: Պիտի խօսին ընկերակցութեան նախագահ Բրօֆ. Ց. Հ. Ճէճիզեան և Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան: Փափաքողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

"ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ„

Իզմիրի Արեւ. Մամուլին 49րդ թիւը հրատարակուեցաւ գրական ճոխ պարունակութեամբ: Յօդուածներ ունին գրական հրապարակի վրայ ծանօթ անձնաւորութիւններ: Կը ծախուի բոլոր լրագրավաճառներուն և ծխավաճառներուն քով, 40 փր. փ.:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԱՐԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ հրամանին համաձայն, Ռուսաստեթոյի Առաջնորդ հաւնրին վրդ. երէկ առտու Պոլիս հասաւ, հակառակ իր բաղձանքին, որ կ'ուզէր գանէ Մնոդեան ասոր հան անցնիլ: Վահրին վրդ. երէկ Բերա Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը գնաց և ներկայացաւ Ն. Սրբազնութեան:

ՊԱՅԱՋԻՏԻ և Ալաշկերտի Առաջն. Տեղապահ Տ. Եմմանուէլ վարդապետ որ ասկէ առաջ քանիցս հրաժարական մատուցած և Պատրիարքարանի կողմէ մերժուած էր, դարձեալ գրով մը դիմած է Ս. Պատրիարք Հօր և իր անհանդուրժելի կացութիւնը պարզելով վերստին խնդրած է, որ ուրիշ տեղ մը փոխադրուի:

ԱԼԱՇԿԵՐՏԷՆ հինգ աշակերտներ դէպ ի Վան ճամբայ հանուած են Աղթամարայ Տ. Յովսէփ եպս.էն քահանայ ձեռնադրուելու համար: Իսկ Աղերդէն ճամբայ հանուած երկու աշակերտները Սահակ և Կարապետ՝ Աղթամարէն ետ դարձած են քահանայ ձեռնադրուելէ ետք:

ՊԱՂՏԱՏԻ ազգային մը Սահակ էֆ. Պօղոսեան, որ ասկէ առաջ տեղւոյն եկեղեցապատկան կալուածներու նորոգութեան գործին մէջ մեծ դեր մը ունեցած և նիւթապէս ալ նպաստած էր, Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ օրհնութեան կոնդակ մը ղրկուած էր, Պատր. Փոխանորդ Տ. Սմբատ Վրդ.ի յանձնարարութեամբ, որ այս անգամ յիշեալ կոնդակը անձամբ տարած և յանձնած է այդ նուիրատուին: Նոյնպէս՝ Պաղտատցի բարեսէր ազգային մը 3 օսմ. ոսկի յանձնած է Պատր. Փոխանորդին, ղրկուելու համար Ազգ. Հիւանդանոցին:

ԽԱՍԳԻՒՂԻ Թաղ. Խորհուրդին առաջարկութեամբ վաղը յառաջ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ, Ս. Ներսէսեան վարժարանի հիմնադիր Թորոս էֆ. Քարագոմեանի ի յիշատակ, անոր մահուան տարեդարձին առթիւ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և ի մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով:

1.— Բերայի Էսայեան և Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանաց Տեսուչները ըստ յանձնարարութեան ղրկած էին նախորդ տարեշրջանի լրացուցիչ դասընթացքի աշակերտուհեաց մասին պահանջուած տեղեկագիրը: Խորհուրդը ուշադրութեան առնելով զանոնք, յանձնեց դիւանին, պատրաստել նոյն աշակերտուհեաց վկայականները և արժան դատեց անոնց բաշխումն ալ կատարել նախակրթարանաց հրջանաւարտներու վկայականաց բաշխման հանդէսին մէջ:

2.— Պայազիտի Առաջն. Տեղապահ Տ. Եմմանուէլ վրդ. ղրկած էր վիճակին նպաստընկալ վարժարաններու անցեալ տարեշրջանի աշակերտաց քննութիւններուն թուղթերը և յարակից վիճակագիրը: Խորհուրդը նոյն քննութեանց թուղթերուն նախաքննութիւնը յանձնեց իր անդամակիցներէն Հրանտ Ասատուր էֆ.ի:

3.— Արիստակէս էֆ. Պոյաճեան, գրով մը կը խնդրէր քննութեան ենթարկել իր պատրաստած «Ընթերցարան» և «Նոր Դպրոց» անուն ընթերցանութեան դասագիրքերը և արտօնել անոնց գործածութիւնը վարժարանաց մէջ: Ըստ խնդրանաց որոշուեցաւ քննութեան ենթարկել զանոնք և ըստ արդեանց տնօրինել կարեւորը:

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ.—Օր. Պէատրիս Քարունակեան, դուստրը Շիրքէթի Խայրիէի նախկին արկղակալ հանգուցեալ Սահակ էֆ. Քարունակեանի, որ ութը տարեկան հասակին Բարիզ գացած և երկու տարի նախնական ուսումը տեղւոյն Սէն-Շաուլ վարժարանին մէջ ստանալէ յետոյ Պոլիս դարձած և Գատըգիւղի Նօթր-Տամ տը Սիօն վարժարանը մտած էր, հինգ տարի անոր դասախօսութեանց հետեւելէ ետքը՝ այս անգամ Ֆրանսական դեսպանատան մէջ կազմուած կրթական քննիչ մարմինին առջեւ խիստ փայլուն քննութիւն մը անցուցած է և միւս բոլոր ընկերուհիներուն մէջէն առաջին հանդիսանալով, ընդունած է brevet élémentaireի պատուաբեր վկայականը: Օր. Պէատրիս նաեւ լաւ դաշնակահար մըն է: Հաճոյքով է որ կը գրենք դեռատի Հայ աղջկան մը այս ուսումնական յաջողութիւնը՝ Ֆրանսական վարժարանի մը մէջ, բան մը որ բնականաբար խիստ պատուաբեր է թէ՛ չնորհալի օրիորդին և թէ ընտանիքին:

ԳՈՒՄԳԱՊՈՒԻ Դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն հիմնարկութեան յիշատակին առթիւ վաղը նոյն եկեղեցին մէջ հանդիսաւոր կերպով պատարագ պիտի մատուցանէ Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ Ն. Վ. Զիլինկիրեան:

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ բժշկական դասը պատուաւոր յաւելուած մը ունեցաւ յանձին Տօքթ. Ք. էֆ. Ճէզվէճեանի, որ վերջնականապէս հաստատուած է յիշեալ գիւղին մէջ և հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր: Համակրելի տօքթօրը օժտուած է իր արհեստին յառաջ խոր հմտութեամբ մը, որ միանալով իր թանկագին փորձառութեան ու բարեսրտութեան, կը հանդիսացնէ զինքը ճշմարիտ նախախնամութիւն մը հիւանդներուն համար: Քաջայոյս ենք որ Մաքրիգիւղցիք պիտի կրնան գնահատել Տօքթ. Ճէզվէճեանի արժանիքը ու անոր բնակութիւնը յաւերժացնել իրենց սիրուն գիւղին մէջ:

ՊՈՅԱՃԻԳԻՒՂԻ Թաղ. Խորհուրդը ի դիմաց թաղեցիներուն շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տիկ. Թագուհի Յ. Գարամանեանի, որ իր հանգուցեալ ամուսնոյն Յակոբ էֆ. Գարամանեանի բաղձանքին համաձայն, գիւղին գերեզմանատան դուռը շինեց և պարը ծեփել տուաւ:

ԱԶԴ—Յառաջիկայ կիրակի (18 Դեկտ.) Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ Գեր. Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան ըստ սովորութեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Ս. Եկեղեցւոյս մէջ և յետ Պատարագի պաշտօն պիտի կատարուի ի հանգիստ հոգւոյ առաջին ծնողաց Ազն. Յովհաննէս և Միքայէլ Յակոբեան հարազատաց: Զայս ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանենք:

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Սամաթիոյ
Ատենադպիր Վ. Ատենապետ
Գ. ՀԱՑՈՒՅԵԱՆ Ա. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

.*. Սկիւտար, Սէնի Մահալլէ Բիլիւէ փողոց գտնուող 10 կանգուն երեսով և 27 կանգուն խորութեամբ ընդ ամէնը 270 կանգուն գետինը, որ իր մէջ ունի նաեւ ջրամբար մը և ջրհոր մը, Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վագըֆին մահլիւլ մնացած ըլլալով, ըստ օրինի աճուրդի հանուած և առաջին անգամ իւրաքանչիւր կանգունի համար 15 ղրշ. գին առաջարկուած ըլլալով, կը հրաւիրուին փափաքողները թուականէս մինչեւ 21 օր դիմել նոյն եկեղեցւոյ թաղական Խորհրդարանը և արձանագրել հոն իրենց յանձնառութիւնը:

Ի դիմաց Թաղական Խորհրդոյ
Ս. Եկեղեցեաց Սկիւտարի
Ատենադպիր Ատենապետ
Բ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ Տ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՉԼՂԱՏԵԱՆ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ գրեթէ ամչնալով գրեցինք այն տխուր և քստմնեցնող միջադէպը, որուն հետեւանքով նորընծայ Մկրտիչ վարդապետ Չլղաթեան վիրաւորուեցաւ գլուխէն կընոջ մը կողմէ: Դանակը 15 սանդիմեդր երկայնութեամբ չեղակի խրած ըլլալով վարդապետին գլուխին, բաւական ծանր վէրք մը բացած էր, զոր առջի օր ոստիկանութեան դրան բժիշկ Վսեմ. Ծարճի պէյ քննեց վարդապետին տան մէջ: Ցաւալին և ամօթալին այն է որ այս չվարդապետը առանց քաշուելու և առանց խղճահարելու, երէկ դարձեալ պատրաստել տուած էր օղիի սեղան մը և իր այս վիճակին մէջ կը չարունակէր խմել երբ քահանայ մը այցելութեան գնաց իրեն: Պատրիարքարանը իրապէս ազդուած է այս նմանը չտեսնուած անբարոյականութենէն և որոշած է պատիժներու ամենէն ծանրին ենթարկել Չլղաթեանը, օրինակ ըլլալու համար իր նմանող ուրիշներուն ալ: Պատրիարքական փոխանորդ Սրբազանին կողմէ Տ. Տրդատ քհ. Պոյաճեան և բարապանապետ Մարտիկ աղա, երէկ Չլղաթեանի տունը երթալով հարցաքննեցին տանտիրուհին, որ ոստիկանութեան կողմէ ազատ արձակուելով վերադարձած էր իր բնակարանը: Տանտիրուհին լալահառաչ կրկնեց այն լկտի արարքները զորս Չլղաթեան վրդ. փորձած էր իր անձին վրայ և որոնց մասին գրած էինք արդէն երէկ: Բնութեանց ընթացքին մէջ իրենց յոտի անցեալովը ծանօթ երկու քոյրեր ալ երեւան ելած են, աւելի ծանրացնելով Չլղաթեան վրդ.ի դատապարտութեան ստորճանը: Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնը բողոքած է Ս. Պատրիարքին, խնդրելով որ իր բոլորովին վտարէ այդ վարդապետը: Տ. Տրդատ քհ. և Մարտիկ աղա իրենց քննութեան արդիւնքը մատուցին Փոխանորդ Սրբազանին, որ իր տեղեկագիրը ներկայեց Ս. Պատրիարք Հօր: Կ'ըսեն. Ժողովը իր երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ պիտի զբաղի այս տեղեկագրով և յոյս կայ որ արժանի խիստ պատիժ մը պիտի տնօրինէ: Միւս կողմէ կնոջ ամուսինը նկատելով որ Չլղաթեան վրդ. դեռ իր տունը կը մնայ և կը չարունակէ գինարբուքը, որով կրնայ մեծ անտեղութիւններու առիթ տալ, դիմում ըրած է Փոխանորդ Սրբազանին ժամ առաջ վարդապետը հանելու համար իր տունէն քանի

որ վստահութիւն չունի անոր բարոյականին վրայ:

.*. Ամէն հայ եկեղեցւոյ զաւակ անչուշտ խորին ցաւով կը տեսնէ թէ բարքի այս անկումը, որ դժբաղդաբար աւելի լայն հանգամանք մը առնելու վրայ է հետզհետէ: Վարդապետներ, որոնք հանրութիւնը դէպի բարին ու ճշմարիտը առաջնորդելու պաշտօն ունին, երբ զանոնք մոլորեցնելու անխիղճ հետապնդումի մը անձնատուր ըլլան, ժողովուրդը ալ ի՞նչ սիրտով վերաբերուի եկեղեցիին: Ի՞նչ պատճառ ունինք երես տալու այս կարգի եկեղեցականներու: Եկեղեցւոյ օրէնքը, հանրային դատաստանը միահամուռ կը դատապարտեն այս մոլորած հովիւները, որոնք ո՛չ միայն զիրենք, այլ նաեւ իրենց հօտն ալ մոլորեցնելու բնոյթը ունին: Անոր բոյութիւնը ո՛չ մէկ օրէնք, ոչ մէկ խիղճ կ'արդարացնէ: Չլղաթեանը իր տեսակին մէջ միակը չէ: Այս կարգի կղերականներու արդար պատիժը տնօրինելու համար ո է և արգելք չունի եկեղեցական իշխանութիւնը:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ի ՀՆԳԼԵՑՒՈՅ ԱՆԿԻՒՆԱՔԱՐԻ ԶԵՏԵՂՈՒՄ

Ջորեքշաբթի օր, Պոլսոյ Բողոքական հասարակութեան համար պատմական օր մըն էր: Նոյն օր տեղի ունեցաւ Բերայի Բողոքական Հայերու նոր կառուցանելիք եկեղեցիին անկիւնաքարի զետեղման արարողութիւնը: Պոլսոյ Բողոքական ժողովուրդը կեցարէ ի վեր ականատես եղած չէր նմանօրինակ հանդէսի մը:

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Ազգապետ Վսեմ. Յակոբ էֆ. Պոյաճեան, Տքթ. Ճ. Ք. Կրին, Տքթ. Հ. Ս. Պարըըմ, Տքթ. Մ. Պոյէն, Վեր. Բ. Ֆրու, Մր. Սէլըր, Մր. Ռ. Ռ. Բիթ, Բրոֆ. Ա. Վ. Միլինճըն, Վեր. Ղ. Կարապետեան, Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան, Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան, Պատ. Գ. Ղ. Գունտուրաճեան, Վսեմ. Յ. էֆ. Մատթէոսեան, Բրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիզեան, Տքթ. Հ. Պ. Մատթէոսեան, Ա. էֆ. Գ. Շմաւոնեան և երկսեռ մեծ բազմութիւն մը, որ փութացած էր գալ ամէն թաղերէ:

Ժամը 9ին, խոր լռութեան մէջ, եկեղեցիին հովիւ Վեր. Շմաւոնեան Ս. Գիրքէն պարագային յարմար քանի մը հատուածներ կարդաց և պաշտօնը սկսաւ: Տքթ. Կրին շնորհակալութեան սրտաբուղխ աղօթք մը մատուց: Ցետոյ Վեր. Շմաւոնեան թուրքերէնլեզուով կարդաց Վեհ. Կայսեր ձօնուած Ուղերձ մը ուր ի վեր հանելով Բողոքականներուն վայելած ազատութիւնները և շնորհները Թուրքիոյ մէջ, ջերմագին բարեմաղթութիւններ ըրաւ, որուն ներկաները ձայնակցեցան «ամէն»ներով:

Վեր. Ֆրու անգլիերէն լեզուաւ ըրաւ եռանդուն և գեղեցիկ ուղերձ մը: Ջերմապէս շնորհաւորեց Բերայի ժողովուրդը, որ վերջապէս կ'ունենայ Աստուծոյ երկրպագութեան նուիրուած տաճար մը: Վեր. Շմաւոնեան կարդաց եկեղեցիին շինութեան համար եղած աշխատութիւններուն պատմութիւնը, որ հետեւեալն է.—

«Բերայի մէջ Բողոքական եկեղեցի մը կառուցանելու առաջին գործնական քայլը եղած է ներկայ ժողովատեղւոյն հողին գնումը 1859ին: Այս հողը գնուած է Գերման Բողոքականներու ընկերակցութեամբ: Դրամին մեծ մասը վճարուած է տեղացի բարեկամներու նուէրներով, որոնց աշխատաձեռնութեամբ մասնակցած են նաեւ Տքթ. Ս. Համլին (մեռած) և Ամերիկացի Ս. էֆ. Մինասեան: Եկեղեցիին նոյն ատենի հովիւ Վեր. Ս. Խ. Իւթիւճեան (երէց եղբայր Բիւրակնի ծերունի արտօնատիրոջ) եկեղեցւոյ շէնքին համար դրամ հաւաքելու նպատակով Գերմանիա և Ամերիկա այցելած է: Սակայն, դժբաղդաբար, ապարդիւն մնացած են անոր ջանքերը: Այսպէս մինչեւ 1869 ու և է քայլ առնուած չէ շէնքին կառուցման համար: Նոյն թուականին, Ազգապետ Վսեմ. Յ. էֆ. Պոյաճեանի նախագահութեամբ, Մասնախումբ մը ընտրուած է՝ տեղւոյն վրայ առժամեայ փոքր մատուռ մը կառուցանելու համար: Հաւաքուած դրամով գետինին չուրջ հաստատուն պատեր շինուած են: 1870ին, հրդեհէն վերջ, հանգուցեալ Մ. էֆ. Մատթէոսեանի նախաձեռնութեամբ դարձեալ դրամ հաւաքուած և կառուցուած է փոքրիկ խրճիթ մը, զոր ժողովուրդը քանի մը տարի կը գործածէ իբր դպրոց, և ուր տեղի կ'ունենան, պարբերաբար, աղօթաժողովներ, Կիրակնօրեայ Դպրոց, ինչպէս նաեւ Հոգաբարձուաց և Եկեղեցական ժողովներ, մինչեւ որ Բերայի մէջ տուն մը կը վարձուի, ու դպրոցը հոն կը փոխադրուի, և խրճիթը կը յատկացուի տղքատ ընտանիքի մը բնակութեան: Այս միջոցին Եկեղ. Հոգաբարձութիւնը դարձեալ դիմում կ'ընէ Միսիոնարական Մարմնոյն, և կը խնդրէ որ եկեղեցւոյ շէնքի մը կառուցման նպաստէ: Սակայն այս դիմումները ապարդիւն կը մնան:

1890ին նոր ջանք մը կ'ըլլայ, և Խառն Մասնախումբ մը կը կազմուի, որպէս զի շէնքի մը կառուցման համար դրամ հաւաքէ, և պէտք եղածը տնօրինէ: Մասնախումբին անդամներն են.— Տօքթ. Հ. Պ. Մատթէոսեան, Բրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիզեան, Յ. էֆ. Մատթէոսեան, Վեր. Ա. Կոստանդեան (մեռած), Տօքթ. Ճ. Ք. Կրին, Տօքթ. Ձ. Հ. Պրուքս և Տօքթ. Հ. Օ. Տուայթ: Այս անձանց ջանքով մայրաքաղաքիս մէջ և Տօքթ. Ս. Համլինի աշխատութեամբ Ամերիկա հաւաքուած է, գրեթէ ամբողջութեամբ, այն գումարը, որ, իր 15 տարուան տոկոսով, կարելի կ'ընէ վայելուչ և հաստատուն տաճարի մը շինութիւնը: Վեհ. Կայսրը այս շէնքին կառուցման հայս. բարեհաճ Իրատէն բարեհաճեցաւ շնորհել 1904ին: Յիշեալ Խառն Մասնախումբը իսկոյն վերակազմուեցաւ, և հանգուցեալ ու բացակայ անդամներուն տեղ ընտրուեցան Յ. էֆ. Ս. Կոստիկեան, Մ. էֆ. Գ. Գալբագեան, Տօքթ. Մ. Պոյէն և Մր. Ռ. Ռ. Բիթ: Սոյն Մասնախումբը գործի ձեռնարկեց, և շինութեան անմիջական հսկողութիւնը յանձնեց Մր. Ռ. Ռ. Բիթի, Վ. էֆ. Յ. Մատթէոսեանի և Մ. էֆ. Գ. Գալբագեանի: Շէնքիս ճարտարապետն է Ս. էֆ. Իգմիրլեան: Աստուծոյ փառքին և Անոր ժողովուրդին հոգեւոր մխիթարութեան ու շինութեան համար կը կառուցանենք այս եկեղեցին. Ամէն:»

Ի վերջոյ Վեր. Շմաւոնեան անկիւնաքարին մօտեցաւ, և անոր մէջ զետեղեց Ս. Գիրք մը ու եկեղեցիին շինութեան համար եղած աշխատութիւններուն պատմութիւնը: Ցետոյ, ճարտարապետին օգնութեամբ, հովիւը անկիւնաքարը իր տեղը զետեղեց, և ծեփիչով երեք անգամ քարին զարկաւ ու ըսաւ.—

«Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ այս անկիւնաքարը կը դնենք հոս իբր հիմ այն տաճարին, զոր կը յուսանք շինել և նուիրել միմիայն կենդանի ու ճշմարիտ Աստուծոյ երկրպագութեան համար, Անոր Ս. Աւետարանին հռչակման և ուսուցման համար, Անոր Եկեղեցիին Ս. Խորհուրդներուն կատարման համար, Անոր ժողովուրդին հոգեւոր շինութեան և մխիթարութեան համար, և Անոր անուան փառքին համար. Ամէն:»

Փառաբանութեան երգով և առաքելական օրհնութեամբ վերջացաւ այս պատմական պաշտօնը, և ներկաները մեկնեցան սրտի մեծ ուրախութեամբ:

.*. Անկիւնաքարի զետեղման առիթով մայրաքաղաքիս ծանօթ վաճառականներէն Կ. Թէլֆէեան էֆ. 50 օսմ. ոսկի նուիրած է նոյն եկեղեցիին:

Գ. Ս. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

29 Դեկտեմբեր 1905

Ֆրանս. 3⁰/₀	(3⁰/₀ Français)	99	05
Օսմ. Միացեալ	(E. Nr. Unit.)	90	92
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	135	50
Պանք ՕԹՄ.	(Banque Ott.	599	—
Րէժի	(Tab. Turcs)	379	—
Թրանսվալ	(Transvaal)	54	—
Սպանիական		92	30
Ռուսական 3⁰/₀		67	87

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Ցիւնքի ճումաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմուշ տըր:

ՆԵՐՔԻՆ

ՐՈՒՄԷԼԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ.—Պաշտօնականները կը ծանուցանեն թէ Րումէլիոյ Երեք Նահանգներուն ընդհ. քննիչ Հիլմի փաշայի նախագահութեամբ Ելմտական Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որուն անդամ կարգուեցան Պետական պաշտօնատարներու ելմտական քննիչ և ելմտական խորհուրդին անդամ Զիա պէյ որ պիտի պահէ նաեւ իր այդ պաշտօնները:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ գաւառներու մէջ Պետական զանազան տուրքերու դիզուելուն առաջքը առնելու համար, հրահանգ ղրկեց կուսակալներուն, կառավարիչներուն և գայմագամներուն, որպէս զի ասկէց ետք հոգ տանին տուրքերու գանձման: Գաւառային իշխանութիւնք ամէն ամիս տեղեկագիր մը պիտի ղրկեն Ելմտական Նախարարութեան՝ գանձուած գումարները նշանակելով: Ելմտական Բարձր Յանձնաժողովը առջի օր ալ գումարուելով խորհրդակցութիւններ կատարեց: Ներկայ էին նաեւ Վեհ. Սուլթանին Բ. քարտուղար Իզզէթ փաշա, Ելմտական Նախարարութեան ընդհ. հաշուակալ Ապտիւրրահման պէյ և Օսմ. Պանքային Տնօրէններէն Բանճըրի պէյ:

ՄԱՆԱՍՏԸՐԻ կուսակալ Հաշիմ պէյ որ առողջական պատճառներով Սելանիկ կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին դարձաւ:

ՅՈՅՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.— Երուսաղէմէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի մեծահարուստ դրամատէրներէն Մ. Զէրվուտաքի 100,000 ոսկիի փոխատուութիւն ըրած է Երուսաղէմի Յոյն Օրթոտոքս Պատրիարքարանին, վանքին ելմտական վիճակը բարելաւելու համար, միմիայն 100ին 2 տոկոսով: Այսպէս, Երուսաղէմի Յունաց վանքին բոլոր արտաքին պարտքերը պիտի վճարուին: Նոյն դրամատէրը ամիս մը առաջ 1000 ոսկի նուիրած էր վանքին պէտքերուն համար:

ՄԱՔՍԱՑԻՆ ԲԵՌՆԱԿԻՐՆԵՐԸ.— Մաքսային վերատեսչութիւնը որոշեց կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել մաքսատանց բեռնակիրներուն համար: Նոյն վերատեսչութիւնը գրեց գաւառներու մաքսատանց՝ ծրագիր մը պատրաստելով ղրկել՝ այրանքները մաքսատուններէն վաճառատուները չուտով փոխադրելու և բեռնակրի վարձքերը յարմար քանակութեամբ առնելու միջոցները ապահովելու համար:

ՊՐՈՒՍԱՅԻ պաշտօնաթերթը կը ծանուցանէ թէ գոհարավաճառ Գառնիկ Շիշմանեան և հնութեանց վաճառական Փառնակ Արապեան էֆ.ները զանազան արժէքաւոր առարկաներ նուիրած են Պրուսայի մէջ հաստատուած Կայս. Թանգարանի ճիւղին:

ՍՆԱՆԿ.— Առեւտ. Բ. դատարանը սնանկ հռչակեց Ղալաթիա, Խուեար խան հաստատուած Ավրամ և Եօրկի Մօրլըօղլու սեղանաւորները: Պարտքը 6000 ոսկի է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՄԵՌ.— Գասթէմունիէն Դեկտեմբեր 13 թուականով կը հեռագրեն թէ նահանգին ամէն կողմերը առատ ձիւն տեղացած է և Սվազի մէջ ալ անընդհատ տեղացող ձիւնը Գանկալի կողմերը 3 մէթր բարձրութեան հասեր և ճամբաները գոցուած են: Խարբերդի մէջ ալ ձմեռուան խստութեան հետեւանքով սառեր են Բէրտէք գիւղախումբէն, կէպան գաւառակէն և Իզօլիէն անցնող Եփրատ գետին եզերքները. անցուդարձը դժուարացած է: Հարկ եղած միջոցները ձեռք կ'առնուին, թղթատարական երթեւեկութիւնները ապահովելու համար:

ՈՒՂՂԱՄԻՏ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ.— Սինիօսօղլու Բալլի և ընկ. ծանօթ դրամատան գանձման պաշտօնեայ Մ. Ֆլօրանթէն, նախընթաց օր կարեւոր գումար մը գանձելէ ետք վաճառական Իբրանոսեան եղբայրներէն, տեսաւ որ 100 ոսկի աւելի տրուած էր իրեն: Առջի առտուն այս ուղղամիտ պաշտօնեան նոյն 100 ոսկիի գումարը բերաւ յանձնեց Իբրանոսեան վաճառատունը, ճշմարիտ անակնկալ մը պատճառելով:

ԱՐԿԱ՞Ծ ԹԷ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բերա, Կազհանէի ճամբուն վրայ ճարտարապետ Մ. Անդրեան Թէոտօքիի փուռին վերնայարկին մէջ չնչահեղձ գտնուեցաւ Մ. Թէոտօքիի մօրաքրոջ որդին Թէփսիճի Մանուկ: Աշկերտը Տելեմաք Զիրաքեան առտուն խանութը գոց տեսնելով, վարպետին տունը կ'երթայ: Մանուկի մայրը կը յայտնէ թէ զաւակը իրիկունը տուն եկած չէ: Տելեմաք նոյն փուռը կ'երթայ, գիտնալով որ Մանուկ երբեմն հոն կը գիշերէր: Տելեմաք փուռին վրայի սենեակը ելլելուն հոն փռուած կը տեսնէ Մանուկը, քովը քօնեաքի և կաղէօզի պարապ շիշերով: Բիչ մը անդին վառուած ածուխ կար ամանի մը մէջ դրուած: Կասկած կայ թէ Մանուկ անձնասպանութեան համար վառած է այս ածուխը որմէ թունաւորուած է: Միւս կողմէ գինովութեան հետեւանքով արկածի մըն ալ կը վերագրուի: Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացաւ:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Արդէն չատերու ծանօթ է որ ընդհանուր Եգիպտոսի գլխաւոր բերքը բամբակն է. այն տարին որ առատ հունձք կուտայ և բարձր գինով կը ծախուի, այն ժամանակ ընդհանուր ասմամբ վաճառականութիւնը լաւ վիճակ մը կ'ունենայ: Սակայն այս տարի չատ դանդաղ գնաց հրապարակը, ոըովհետեւ անցեալ տարի հունձքերը իրենց արժէքէն նոյն իսկ պակաս ծախուած ըլլալնուն պատճառաւ, այս տարի բամբակի մշակումը նուազ եղաւ, որովհետեւ մշակողը վստահ չէ որ իր ապրանքը պիտի կարենանայ լաւ գիներով ծախել ու այդ պատճառաւ գրեթէ բոլոր մշակները փոխանակ բամբակին այլ տունկեր ցանեցին և ձուլի մշակութեամբ զբաղեցան: Թէպէտ հոս պանքաներ կան որոնք դրամ կը տրամադրեն հողերու մշակման դիւրութիւն ընծայելու համար, սակայն նկատի առնելով ստուարաթիւ անանկացողները, այդ պատճառաւ հրապարակէն դրամները քաշուեցան, որով մեծ վնաս մը եղաւ տոկոսով դրամ գործածող վաճառականներուն: Մանաւանդ չաքարի ընկերութեան գայթակղութիւնը չատ զօրաւոր կերպով սարսեց հրապարակը ու այսօր պանքաներ և սեղանաւորներ փոխանակ $1\frac{1}{2}$ % տոկոսով դրամ տալու, $2\frac{1}{5}$ % տոկոս կ'առնեն ու չատ քիչ դրամ հրապարակ կը հանեն, որովհետեւ արդի վաճառականութեան վրայ վստահութիւն չունին: Օրէ օր անանկացողներու թիւը կ'աւելնայ: Այս անանկութեանց պատճառը ուրիչ բանի չի վերագրուիր այլ միայն հունձքերու դրամ չըլլալուն: Այդ պատճառաւ տեղացի ժողովուրդը իր ծախքերը զեղչած է: Հոս ամենէն տղքատ կարծուած ընիկ մը հարմնիք ըրած ժամանակ առնուազն 50—70 ոսկի կը ծախսէ, մինչդեռ հիմա չատ քիչ ծախքով կը գոցէ, որովհետեւ առատ դրամ չունի որպէս զի պէտք եղածները գնէ: Ասոր համար է որ ամբողջ վաճառականութիւնը գրեթէ դանդաղ վիճակ մը ունի որով պատճառ կ'ըլլայ վճարումներու դադարման: Ահա այս է Եգիպտոսի վաճառականներուն արդի վիճակը:

Գ. Կ. ՏԱՄԿԱՃԵԱՆ

Գահիրէ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԱՏՐԻՏ, 28 Դեկտ.—Երեսփ. Ժողովի երէկի նստին մէջ վարչապետ Մ. Մօռէ յայտարարեց թէ յոռետեսութեան ամէն չարժառիթ անհետացած է այժմ, և Սպանիա Մարոքի խնդրին մէջ Ֆրանսայի և Անգլիոյ ընթացքին պիտի հետեւի: Տասը տարի բաւական է որ, ըստ Մ. Մօռէ, Սպանիա վերակազմէ իր զինուորական ու նաւային ուժերը: Այս մասին ծրագիր մը պիտի մատուցուի Երեսփ. Ժողովին, ելմտացոյցի առաջիկայ վիճաբանութեան ժամանակ: Վարչապետին խօսքերը ծափերով ողջունուեցան: Մարոքի Դեսպանախորհուրդը փոխանակ Մատրիտ գումարուելու, Ալժեզիրասի պիտի գումարուի, հետեւաբար վարչապետը չպիտի կրնայ անոր նախագահել: Նախկին վարչապետ Մ. Մոնդեյօ Րիոսի յանձնուեցաւ պաշտօնապէս՝ Սպանիոյ ներկայացուցիչ ըլլալ Դեսպանախորհուրդին մէջ, բայց անիկա նամակ մը գրելով Մ. Մօռէի, բացորոշակապէս մերժեց այս պաշտօնը, ըսելով որ վերջնապէս որոշած է հրաժարիլ քաղաքական կեանքէ: Վարչապետը արտաքին գործոց Նախարար Մ. Ալմոտովարի յանձնեց յիշեալ պաշտօնը: Դեսպանախորհուրդը պիտի գումարուի Յունուար 11ին: Այս կերպով, բոլոր օտար ներկայացուցիչները պիտի կրնան ներկայ ըլլալ Թագուհւոյն քրոջ՝ Ինֆանթա Թերեզայի ամուսնութեան հանդէսին, որ պիտի կատարուի Յունուար 12ին:

ՀՌՈՄ.— Վատիկանի մէջ կ'ըսուի թէ եկեղեցական յառաջիկայ ժողովին Պապը եպիսկոպոսական անուանումներ պիտի կատարէ Ֆրանսական թափուր վիճակներու համար:

ԲԱՐԻԶ.— Տանժէրքա ու Նարվէկիա պիտի չմասնակցին Մարոքի գործերուն Դեսպանախորհուրդին:

ՀՐԴԵՀ

Այս գիշեր ժամը 3ին միջոցները Գուզկունճուգ Ֆուռուն փողոց, օսմանեան պաշտօնեաներէն Եօրկի էֆ.ի պարապ տունէն հրդեհ ծագեցաւ և միայն նոյն տունը այրելէ վերջ, կարելի եղաւ առաջքը առնել հրդեհին ծաւալման:

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

16/29 Դեկտեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ. Ո.	98.26
Երէկուան էն բարձր գինը	»	$98.32\frac{1}{2}$
» էն վար գինը	»	$98.25\frac{1}{2}$

ՐՈՒՄԷԼԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Ֆր.	132.75
Երէկուան էն բարձր գինը	»	133.—
» էն վար գինը	»	132.75
Շիրքէթը Խայրիէ		35.—
Օսմանեան Պանքա		604.—
Թրանսվալ	»	57.—
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն	Ա.	314.—
» « »	Բ.	270.—
Պանք Նատ. Կրէտ.		440.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.		248.—
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	3.90
Թրամվայի բաժնեթուղթ		7.30
Քարտիֆ Կ. Պոլսոյ		510.—
Լուսիքամ	Ֆր.	60.—
Անատօլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո	16.65

Միմոսին Օրագիրը

Մերսինի մէջ, հարսնիքէ մը ետքը, նորհարսին կուսութիւնը կասկածի ենթարկուելով, չարաչար նախատեր և Թաղ. Խորհուրդի հաւաքուելէն վերջը՝ բժշկական քննութեան ենթարկեր են զայն։

Նոր հարսը կոյս է եղեր։

(Մանզումէ)

Բնօրանս զետեղած էի արդէն թուղթիս գլուխը, երբ աչքիս առջեւ եկան Քասիմին խոժոռ ակնարկները և անոր... բարակ ձայնը, որ կ'ըսէր ինծի.

—Սիրելիս, վազ անցիր, ա՛յսչափ փափուկ նիւթ քու գրչիդ չի վայլեր։

Գիտե՛մ, բարեկամ, թէ չի վայլեր, սակայն եթէ հարկ ըլլար ամէն անվայել բան չընել, այն ատեն ո՛ւր պիտի երթար իմ վիճակս և Զլղատեան վարդապետին վիճակը. — Նախ և առաջ, պէտք էր չատոնց կարգուէի և դեռ ամուրի եմ, պէտք չէր կիներուն հաւզ նետէի, երգչուհիներուն հետ խօսելու չէի, և դեռ չատ մը բաներ։

Սակայն, քանի որ մէյ մը սկսած եմ չատ մը անվայել բաներ ընել, թո՛ղ ասոր ալ Մէրսինի նոր-հարսին չուրջն ալ չարեմ քանի մը խօսք, և պատեհ խօսք ա՛ր կրօն. Ժողովին անդամները անգամ չեմ գայթակղեցներ։

×

Կուսութի՛ւն... ա՛ռ քեզի խոշոր ապրանք մը, որ տեղին համեմատ կարեւորութիւն կը ստանայ կամ կը կորսնցնէ, որովհետեւ անիկա ալ իրեն յատուկ... փեգացա մը ունի։

Զոր օրինակ, գաւառի մէջ, կուսութիւնը.— ա՜ա՜ա՜։

Բերայի սալոններուն մէջ.—օ՜օ՜օ՜։

Բարիզի մէջ,—հ՛ի՛հ՛ի՛։

Եթէ բուսթիւնը կեանքին մէջ գոնէ մէյ անգամ չիտակ բան մը ըրած ըլլալու համար զիս կին ստեղծած ըլլար, հաւանական չէ որ մինչեւ այսօր կոյս մնացած ըլլայի. սակայն ասոր համար կուսութեան հակառակ չեմ ամենեւին։ Ընդհակառա՛կը՝ կը սիրեմ կուսութիւնը, կ'ախորժիմ կոյսերէ, հոգի կուտամ Զօհրապի... Մարապետն, Անտրաս Ցողէթեան օրը նոր լամեւրս կը հագնիմ, հաճոյքով կ'ունկնդրեմ Prière d'une vierge և լափելով կը կարդամ նոյն իսկ Մարսել Բրեվոյի Les Demies-Vierges։

Սակայն, երբ կ'իմանամ թէ՝ Մերսինի մէջ, անմեղունակ ու հրեշտակային նոր-հարսի մը կուսութիւնը հաստատելու համար, գլխերնիդ փաթթերնիդ քաշկոտեր են զայն կիսամերկ, ճաւր կիներ անոր երեսին թուքեր են, հասուճոջիկ մարդիկ քֆրեր են անոր ճակտին և խեր հաներ են զայն իր նուիրական անկողինէն, Թաղ. Խորհուրդներ հաւաքուեր են, Բժշկական Կաճառներ հիմնուեր են, քննութիւն քննութեան է յաջորդեր, յանգելու համար վերջապէս սա՛ եզրակացութեան.— «Ներեցէ՛ք, օրիորդ, սխալեցանք, մէյ մըն ալ չենք ըներ, դուք կոյս էք եղեր...»

Ա՛, սակայն անտանելիօրէն ապուշ և չափազանցօրէն ցաւագար գործ մըն է,— ինչպէս պիտի ըսէր հիմա Ննջմ Արմէն։

Շատերու համար նախընթերելի են թերեւս կատարելապէս կոյս հարսերը, կա՛ն կեանքի ամէն փորձառութենէ և աշխարհային ամէն աղտոտութենէ, որոնց սիրտերը երբէք չեն բաբախած և որոնք ամուսնութեան մասին ա՛յնչափ գաղափար ունին, որչափ Նէա՛ գիտութեան ծառին գիտանալէ առաջ. ինչպէս որ ուրիշներու համար ալ հաւասարապէս նախընթերելի են այրի կինները, որոնք ձեզի հետ ամուսնանալով, իրենց ազնիւ երիկէն տեսած կեանքի փորձառութենէն կարեւոր բաժին մը կը բերեն հետերնին։

Սակայն, երբ ծիծաղելիութեան և վայրագութեան սահմանին կը հասնի աղջիկէ մը պահանջուած այս անխուսափելի անարատութիւնը, մարդուն քուսեանութիւնը կուգայ ասոր ռոզեւ։

Աւելի հասկնալի ըլլալու համար, օրինակով խօսի՛նք։

Ենթադրենք թէ այսօր փոխանակ չափ չոր Պարոն Ե. Թօլայեան մը ըլլալու, Օրիորդ Նրանդուհի Թօլայեան մը եղած ըլլայի և բնականաբար գլխաւոր աշխատակցուհին Օր. Հայկանուշ Մառքի կնոջական չաբաթաթերթին։

Եւ ենթադրենք թէ Պ. Գրիգոր Թորոսեան կա՛մ իմ յօդուածներս կարդալով և կամ թատրոնի մը օթեակին մէջ զիս նշմարած ըլլալով՝ խանդերուպէս ինծի սիրահարուէր։

Եւ ենթադրենք որ ես ալ փոխադարձաբար անոր սիրահարուէի։

Եւ ինչ աւելի բնական.— «Թեճճիրէ եսավարաները գափաղըմը պուլուր, կ'ըսէ սասամը։

Եւ որովհետեւ աղջիկէն կինոնցաթիւնները դատապարտելի են մեր մէջ, ենթադրենք թէ օրին մէկն ալ կարգուէինք՝ կնքամայրութեամբ Օրիորդ Նինիին։

Թոգաթլեանի մէջ՝ երեկոյթ, պար, հացկերոյթ, խմբագիրներուն քանի մը ոսկի, և վերջապէս... հոգեբանական վայրկեանը.—

Enfin seuls!

Եւ ենթադրենք թէ Պ. Գրիգոր Թորոսեանը Օր. Նրանդուհի Թօլայեանը չի գտներ ա՛յնպէս, ինչպէս որ կը կարծէր գտնել։

Չէ՞ մի որ արդէն մարդ ընդհանրապէս չփնտռածը կը գտնէ։

Ի՞նչ, միթէ ասոր համար զիս պիտի ծեծէի՞ն, միթէ խա՞չը պիտի հանէին, միթէ Թաղական Խորհուրդներու առջեւը պիտի տանէին, միթէ զիս նուիրական անկողնէս վա՞ր պիտի քաշէին և բժշկական քննութենէ պիտի անցընէին զիս և իմ... բարոյականս։ Ա՛, չէ՛, հոգի՛ս, չէ՛, աղէ՛կ որ մայրիկս զիս մանչ է ծներ։

Մի՛ սպասէք ինէ երբեք անբարոյականութեան ջատագով հանդիսանալ, երբ ամբողջ կեանքս բարոյականի հօյակապ արձան մըն է ինքին։

Սակայն, կեանքի մէջ այնպիսի արկածներ կան, որոնց պատասխանատուն չէ երբեք անմեղ աղջիկ մը։

Երբ մենք՝ էրիկ մարդիկս ա՛յսչափ սատախօս ենք և երբ մեր խոստումները ա՛յսչափ չուտ կը մոռնանք, ինչո՞ւ ուրիշին դատապարտենք մեր դիմացինները, որոնք լո՛կ մեր սատախօսութեան և խոստմնադանցութեան անմեղ զոհերն են։

—Աստուա՛ծ վկայ, հետս պիտի կարգուինք...

Կ'ըսենք, կ'երդնունք, կուլանք, և անոնք,— ահըի կուտան։

Եւ յետոյ, մենք անմեղ ենք և անոնք յանցաւոր։

×

...(Մէյ մըն ալ կ'ըսեն թէ՝ չեմ կրնար բարոյականի ուսուցիչ ըլլալ։)

Սամըդ աղբիւրէ մեր սաստ վաւերական տեղեկութեանց համեմատ՝ ձմեռ եկեր է..., երկիւղան կառուցումնի։

—Տը՛ռը՛ռը՛ռը՛...

Աս ի՞նչ չըմինէ՜ գրասենեակիս մէջ կէս երկոտասանեակ չորքոտանիներ՝ իրենց չունչովը ամենայն սիրով կը ջանան զիս տաքցնել, երբ մի vieux-style բաչարիճիկ.

Ցուրտին սաստկութեանը կրկին համոզուելու համար օրացոյց մը կը բանամ.—Ջերմ եւ պարզ, կ'ըսէ անպիտանը։

Աստուա՛ծ իմ, ի՞նչ ջերմ և ի՞նչ պարզ, եթէ օրացոյցին անսխալական գուշակութեանց ականջ կախելով՝ հարկ ըլլայ Ցանկանեփ հանել, այն ատեն Ս. Ծննդեան չնորհաւորական այցելութիւնները կը սորվենք անդիի աշխարհին մէջ կատարել անպայման։

Օրացոյցներու օդային գուշակութեանց անպատեհութիւնը միայն ա՛յն է որ, կարգ մը բաղրոններ ատոնց վրայ հիմնուելով, կը փորձեն գարնան սկիզբը միայն իրենց վառարանը վառել։

—Փա՛ռ կարեցանք, կը հեկեկեն խեղճ պաշտօնեանները։

—Օրացոյցին նայեցէ՛ք, դեռ օդը «ջերմ և պարզ» է, կը պատասխանէ բաղրոնը, որ իր գրասենեակին մէջ երկու վառարան ունի վառած։

Ու ամէն վառարանողութիւ՝ — (խաչանիչ կրող բառերը իմ հնարածներս են)— տաքնալու համար գտած է իրեն յատուկ սիստէմ մը. (արտածումի ամէն իրաւունք վերապահեալ հեղինակին)։

Խանութին ղէբլէն տասը սանթեան վար հիւսիսաբեւեռային ջերմութեան մէջ սառած պաշտօնեան՝ տաքնալու համար խանութին դրան առջեւ չուտաքիշ քալելով վեր վար ու վար վեր չարունակ փիացա կ'ընէ, կարեւոր գործի մը վազողի պէս։

Ու յաճախորդները կը վարանին անկէ բան մը խնդրելու, վախնալով որ հիմա կ'ելլէ իրենց գլխուն բան մը կ'ընէ... տաքնալու համար։

Գրագիրները՝ իրենց սառած մատներուն քիչ մը տաքութիւն տալու համար՝ ձեռուընին քանդուրներն գրպաններէն դուրս չեն հաներ և կամ անոնց վրայ կը նստին.— խնայողական վառարան։

Թերթերու խմբագիրներ տասը մատներնին բերաններուն մէջ խոթած՝ է՛ կաճ կը կոծեն ու կը խածնեն։

Ոմանք փողոցին մէջ լարբիկ-բօֆի պէս վեր վեր կը ցատկեն և ուրիշներ՝ նաւավարներու պէս թեւերնին կ'երերցնեն օդին մէջ։

Պարապ պողոտայ մարդիկ առաւօտէն մինչեւ իրիկուն իրենց անկողինէն դուրս չեն ելլեր... հարբուխ չըլլալու համար։

'Խիստ չատ մսկոտ երգչուհիներ՝ գիշերուան ներկայացումին ետքը, կը ջանան մրսակնին տուն չվերադառնալ"։

Պաղ-զաւակները ցուրտ օրերուն ա՛յնչափ չատ չեն մսիր, բնականէն արդէն վարժուած ըլլալով պաղին։

Շուկացիները՝ օրը քանի մը անգամ՝ իրենց գիտցած բոլոր հայհոյանքներուն resuméն կ'ընեն, մինչ սիպերիանման թատերաբեմերու վրայ կիսամերկ խեղճ դերասանուհիներ ցուրտէն ակռաներնին իրարու կը զարնեն... ժպտագին։

Ու դպրոցականները կը տրտնջան.

—Մրսի՛ն, կը մսինք կոր։

—Վարժարանին պեւաճէն ա՛յսչափ ջերմութիւն միայն կը ներէ։

×

Նկատելով որ ձմրան ցուրտը անտանելի է մեր մարմնոյն համար, իսկ վառելափայտին ու ածուխին գինը ա՛լ աւելի անտանելի մեր քսակներուն համար, խնայողական ջերմութեան միջոց մը գտայ, միջոց մը, որուն չնորհիւ ասկէ վերջը կրնանք տաքնալ և... կերակուր եփել, առանց տասնոց մը իսկ վճարելու։

Այդ միջո՞ցը... մի՛ անէկէ.—«անէկէ մի՛ն քաճիս, քօ փեշի ֆէկյի, — կ'ըսէր բառամանս։

...Ասկէ վերջը ամենուն հոգերնիդ անգամ մի՛ ըսէք, եթէ ածուխին օխան հինգ ղրուշի ելլէ և կամ վառելափայտին չէքին հինգ ոսկիի բարձրանայ։

Փա՛ռք Աստուծոյ, իմ չնորհիւս ալ տաքնալու համար ո՛չ փայտի պէտք ունիք, ոչ ալ ածուխի։

—Ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ, կ'ըսեն։

Արդ, ինչո՞ւ ես ալ չաւելցնեմ.

—Ոչ միայն փայտով ու ածուխով կը տաքնայ մարդ։

×

Իմ խնայողական ջերմութեան նորաճնոր գիւտիս համաձայն, այս օրերս երբ մսելու ըլլաք, փութացէ՛ք ամանորի չնորհաւորութեան... ջերմագին բարեմաղթութիւններ ստանալ, և անմիջապէս կը տաքնաք։

Խմբագիրները երբ ցուրտէն դողդղան, կրնան տաք յօդուած մը գրել։

Բանաստեղծները կրնան տաքնալու համար կոյսի մը կրակոտ աչքերուն նայիլ և ջերմ տողեր արտադրել. այս կրակոտ աչքերուն ու ջերմ տողերուն կրակովը կարելի է նաեւ օխա մը լոբիա եփել։

Ցուրտէն կը սառի՞ք. անմիջապէս ...ցաւ վիճաբանութեան մը բռնուեցէք։

Ձմրան հաստ բալթօ մը չունի՞ք... օ՛ն... բռնեցէք ուրիշի աղջկան մը սիրովը. լաւագոյն է որ այդ աղջկան անունը ըլլայ... Հրաչեայ, Պայծառ կամ Արշալոյս։

Ձեր ամէն նամակին տակ, փութացէք ձեր «բարեկամական ջերմ յարգանքները» մատուցանել. այս կերպով բաւական կը տաքնաք։

Ձեռքի ջերմագին սեղմումները ֆանելայի մը տեղը կը բռնեն, իսկ սիրոյ ջերմագին յայտարարութիւն մը խիստ օգտակար է ցուրտին դէմ։

Զգուշացէ՛ք կարդալէ Գրիգոր Մալխասին յօդուածները, և մանաւանդ իր վէպին անունը՝ Դեռահաս Միջակորեարը որպէսզի չմսիք. ընդհակառա՛կը, երբ Հոբալէն յօդուածի մը հանդիպելու ըլլաք՝ մասունքի պէս գրպաննիդ պահեցէք, քանի մը օր ձեզի բաւական տաք կը պահէ։

Երբ օդը ցրտելու ըլլայ, նայեցէք որ չարունակ բարկանաք և սասր անոր դէմ կրակ փսխէք. սրիկա ինքնին ջերմութեան նշան է, և եթէ փսխած կրակնիդ խնայողաբար հաւաքելու ըլլաք, քանի մը օր ալ անով կը տաքնաք։

Վարժապետները տաքնալու համար կրնան հոգաբարձուներուն կամ թաղականներուն դէմ կրակ կտրիլ. ասկէ աշակերտներն ալ կ'օգտուին և մսելով հարբուխ չեն ըլլար։

Իմ մասիս ամէն անգամ որ մսելու ըլլամ, անմիջապէս կնկան մը սիրուն.. կ'երիմ. յետոյ ինքնիրենս... էրած սրտի մխիթարանքներ կ'ընեմ. եւ ապա ջերմ վերաբերում մը կ'ունենամ անոր յիշատակին հանդէպ։

Անխիղ պարտապահանջի մը կողմէ Բերայի Շիտակը խայտառակուիլը՝ խնայողական ջերմութեան պայմաններէն մէկն է։

Սիրաբանութեանց... բօրբօքուն տեսակը բըռնայի ածուխէն չատ աւելի տէկ կը տաքցնէ։

Պաշտօն մը խնդրելու համար պանքայի տնօրէնին գրասենեակը մտէք, և կամ ազատ կնկան մը հետ քանի մը ժամ գլուխ գլխի մնացէք, տեսէք ինչպէս կը տաքնաք։

Գրպաննիդ միմիայն քառասնոցով մը պղտոր սաեններդ, հանդիպեցէք կնոջ մը որ ձեզի ըսէ,

—Ինծի Թոգաթլեանին տա՛ր։

Տեսէք ինչպէ՛ս կը քրտնիք։

...Իսկ բոլոր ասոնցմէ վերջը, եթէ նորէն չտաքնաք, փութացէք կոտռուիլ... վառվռուն ու գէր կնոջ մը հետ։

Խնայողական ջերմութեան վերջին միջոցն է այս։

Կը գանգատին թէ գաւառներու մէջ մանչերը և աղջիկները պզտիկ կը կարգեն կոր։

Կարծես չարունակ գանգատելու համար ծնած ենք մենք։

Այսօր դրամ չունինք՝ կը գանգատինք, վաղը դրամ կ'ունենանք և նորէն գանգատի պատճառ մը կը գտնենք. այսօր կեանքէն կը տրտնջանք և վաղը՝ մահուան անկողնին մէջ՝ մեզ ազատելու համար բոլոր բժիշկները կը կանչենք։

... Այսպէս ալ՝ մինչ մէկ կողմէ կը գանգատինք թէ մեր տղաքը չեն կարգուիր, միւս կողմէ ալ չենք վարանիր գանգատելու թէ ինչո՛ւ գաւառացիները պզտիկ կը կարգուին կոր։

Թո՛ղ քիչ մը մեծնան և այնպէս կարգուին, —կը խրատենք։

Սակայն, ո՜վ մարդ Աստուծոյներ, չէ՞ք մտածեր թէ՝ երբ անոնք ալ քիչ մը մեծնան, ճիշդ մեզի պէս կ'ընեն, այսինքն ամենեւին չեն կարգուիր։

Որովհետեւ, կարգուելու համար մարդուն խելքը ամէն բանի հասնելու չէ. երբ խելքը քիչ մը բանի հասնելու ըլլայ, ամէնէն առաջ կը վարանի կնիկ առնել, մինչեւ որ մեռնելու մօտ չզգայ ինքզինքը։

×

Կը տեսնէ՞ք հակասութիւնը։

Գաւառի մէջ մանչ աղջիկ չատ կանուխ կը կարգուին եղեր. — ո՜ նահապետական երանելի վայրեր։

Մինչդեռ հոս էրիկ մարդիկ ա՛յնչափ ուշ կը կարգուին, որ արդէն իրիկուն ըլլալու մօտեցած կ'ըլլայ, և առնուած կինը աւելի հիւանդապահուհիի պաշտօնը կը ստանձնէ։

(Ահա՛ թէ ինչո՛ւ պահ մը ուզուեցաւ Բերայի Արհեստանոցէն հիւանդապահուհիներ հասցնել։)

Երբ կը զգանք թէ ա՛լ բոլոր ուժերնիս սպառած է և չենք կրնար լուսցնել, ո՛չ ալ երգչուհիներու հետ nocesը ընել, երբ կը հասկնանք թէ՝ կանոնաւոր կեանքի մէջ մտնելու աղէկաւոր ժամը հնչած է ալ, երբ մեր բժիշկը կը պատուիրէ մեզի գիշերները դուրս չելլել և ինքզինքնիս անկողիններու մէջ չատ չյոգնեցնել, և վերջապէս երբ յօդացաւերը գան կամաց կամաց մեզ օրօրել, ա՛լ այն ատեն գերագոյն որոշումը կուտանք. — սրտատուչ եղանակով մը հրաժեշտ կ'առնենք Գօնգօրախայի և Գրիզթալի Ֆուայէներէն, տասնըութ տարեկան աղջիկ մը կը գտնենք, և ընտանիքի պատուաւոր հայրիկներ կը դառնանք։

Ու ալ անկէ վերջ կը սկսինք բարոյականի դասեր տալ ասոր անոր։

Թաղական կամ հոգաբարձու ըլլալու սէրը, որ բոլորովին մարած բան մը կը թուէր մեր մէջ, յանկարծ կարթննայ, և սահն մը երգեցիկ որճաբաններու բարգաւաճման աշխատելէ ետք, հիմակ ալ կը սկսինք թաղին վարժարանին ու ժամուն բարգաւաճման աշխատիլ նոյն եռանդով։

Մեղրալուսնին առաջին օրերէն իսկ սկսեալ կը հարկադրուինք գիշերային bonnet մը անցընել մեր գլուխը, հարբուխէ զերծ մնալու համար։

Գիշերները դուրս չմնալու համար նուագահանդէս չենք տանիր մեր կինը, որ չարունակ հազի ու թուքի անարժելի երաժշտութիւնը կ'ունկնդրէ։

×

Ու եթէ անիկա սխալմամբ մեզի խաբելու ըլլայ, կը զայրանա՛նք։

ԻՆՉՈ՞Ի ՔԱՂԱՔԱՎԱՐ ՉԵՆՔ
ԵՒ
ԻՆՉՈ՞Ի ԱՆՔԱՂԱՔԱՎԱՐ ԵՆՔ

Զարմանալի հարցում, խա՛չ որ։

Ինչո՞ւ Քառնէկին հարուստ է, ինչո՞ւ Քասիմին պեխերը գեղին են և Քէչեանին պեխերը՝ սեւ, ինչո՞ւ երկու երկու ալ չորս կ'ընէ և ո՛չ հինգ։

Ասոնք անմեկնելի բաներ են, զորս ո՛չ մէկ պատուելի պիտի կրնար մեկնել։

Մօծարդ երաժիշտ ծնած է, Հիւկօ՝ բանաստեղծ, Գալզաք՝ վիպասան, Թորոսեան Գրիգոր՝ Պատրիարքարանի խմբագիր, Տիրայր վրդ.՝ Նըբազգաց քերթող, Վահան Թօչիկեան՝ ակնոցաւոր մահկանացու, Հայկանոյշ Մառք՝ գրականութեան վերին գաւառներու երկնասլացիկ բնակչուհի, Գրիգոր Մարգարեան՝ Բերայի վարժարաններուն մշտնջենաւոր տնօրէն, գրավաճառ Մարգարեան՝ չատախօսութեան առաջին մրցանակ, Մարկոս Աղաբեկեան՝ ի պօս աշխարհում մի մեծ մատենագիր և մենք ամէնքս՝ ընդհանրապէս անքաղաքավար։

Անքաղաքավարութիւնը երկնային չնորհ մըն է, որ բնածին պէտք է ըլլայ, և մենք կրնանք իրաւամբ պարծենալ այդ տաղանդը ունենալնուս համար։

Ինչպէս կայ fagots et fagots! նոյնպէս նաեւ il y a տաղանդ և տաղանդ։

...Այսօր, մեր մէկ վարժարանին տնօրէնութեան գրասենեակին դրան առջեւ կեցած էի, երբ ինէ առաջ մէկը մտաւ ներս տնօրէնը տեսնելու։

— Աղբա՛ր, անգամ մը զիս իճու տեղ դնէիր սե, գայիր ըսէիր։

Այս փափուկ խօսքերը տնօրէնին տնօրինեալ բերնէն դուրս կ'ելլէին տնօրինաբար։

Ո՞ւր ես, կենցաղագիտութի՛ւն, հո՞ս ես, ո՛ Տիկին Սրբուհի Քիւչիւքեան՞ երբ վարժարանին տնօրէնն է որ ա՛յսպէս կը խօսի, ա՛լ ի՞նչ կը սպասէք աշակերտներէն։

...Կենցաղագէտ մարդիկ մեր մէջ փիլիսոփայական քարերու չափ անգտանելի են։

Շատ երախտապարտ պիտի մնայինք այն գիտունին, որ կարենար գտնել նորատեսակ դեղ մը, զոր խմելով և մանաւանդ խմցնելով մեծ չատերուն, կարենայինք յանկարծ գերբնային հրաշքով մը քաղաքավար դառնալ։

Եւ սակայն որովհետեւ այդ գիւտը ըլլալիք չունի, մենք ալ յաւիտեանս յաւիտենից ա՛յսպէս պիտի մնանք։

Մեր եկեղեցիներուն ժամկոչները, մեր վարժապետները, մեր չուկացիները, մեր թաղականները և մեր պանքերները անքաղաքավարութեան մէջ կարծես իրարու քար կը հանեն։

Ականջ տուէք օր մը մեր խօսակցութիւններէն մէկուն ու անպատճառ ձեր ականջներուն պիտի հնչեն. — «Աւանա՛կ, իշու կտո՛ր, մէօէ օսուէը՛, ապուշ», և դեռ ասոնք ամէնէն քաղաքավարականներն են։

Չէ՞ մի որ սակայն ամէն համայնք ունի իր յատկանիշը. — Ֆրանսացիներուն կ'ըսեն սրամիտ, իտալացիներուն՝ մաքաֆանի, սպանիացիներուն՝ Տօն Քիչօթ, գնչուներուն՝ արուեստագէտ, իսկ մեզի... անքաղաքավար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔԵՐ

Գեղանի գլխարկավաճառուհիի մը

Բերա, չիտակ ճամբու մայթերուն վրայ խանութի մը դրան ապակիին կը զարնեն.— Թը՛ք, Թը՛ք, Թը՛ք...

Վահան Վ. Պարտիզակցին չէ զիս կանչողը, այլ գեղանի գլխարկավաճառուհի մը։

—Քալէ՛, ֆիրիէ Թօլայեան, կ'ըսէ Համերոսի Թոռնոյդին համերոսեան բարբառով։

—Համմէ, կը պատասխանեմ անմիջապէս՝ մանիֆաթուրաճիի անփիլուայէր մը ճապուկութեամբ։

—Դուն բոլոր կիներուն դէմ կը գրես եղեր...

—Դուք բացառութիւն կը կազմէք, կը փութամ ընդմիջել՝ կացինը քարին չզարնելու համար։

—Սակայն դուն քոյր չունի՞ս։

—Դժբաղդաբար։

—Մա՞յր։

—Հապա՛։

—Ուրեմն, բոլոր կիներուն դէմ գրելով՝ մայրիկիդ ալ դէմ գրած կ'ըլլաս կոր։

×

Կեցցե՛ս, ո՛վ գլխարկավաճառուհի չնորհագեղ օրի՛որդ. կը տեսնէ՞ք ինչ իմաստասիրական տաղանդներ կան պահուած երբեմն նոյն իսկ գլխարկավաճառի խանութներուն մէջ. և գրաւ կը դնեմ որ գլխարկավաճառուհի օրիորդը այս խօսքերը ինծի ըսած ատենը միտքէն անգամ չէր անցըներ թէ մեծանուն քերթողի մը խօսքերն էր, որ կը կրկնէր, հոգ չէ թէ արձակ կերպով.

Այն սեռին որուն մայրըդ կը պարտիս...

Ո՛հ, չէ՛, օրիորդ, մի՛, ա՛յնչափ մի՛ արտմիք իմ կիներու համար ըրած քաչքչուքներուս դէմ, որովհետեւ եթէ կայ մէկը, որ զանոնք կը սիրէ, ան ալ ապահովաբար մէյ մը ե՛ս եմ, մէյ մըն ալ Գրիգոր Թորոսեանը։

Ես չափազա՛նց կը յարգեմ «այն սեռը որուն մայրս կը պարտիմ», համարձակելու համար զայն նախատել, և եթէ ա՛յսչափ կը մեծարեմ այս սեռը, ո՛չ թէ բնաւ անոր համար է որ մայրս անոր կը պարտիմ, քա՛ւ լիցի, այլ վասն զի դուք, ո՛վ գեղանի գլխարկավաճառուհիդ դու, այդ սեռին կը պատկանիք։

Չի՞ք գիտեր որ ամուսին մը երբ իր կինը ծեծէ, զայն սաստիկ պաչտելէն է։

Արդ, ես ալ ա՛յնչափ կը սիրեմ Պ. Դուրեանին «կին դողդոջ եակը», որ սէրս ապացուցանելու համար անոր՝ քաչքչելէ զատ ուրիշ չ'ընեմ։

Սկիւտարի մէջ, տարուինեան ուսուցիչ մը՝ հակառակ եղած պատուէրներուն՝ իր աշակերտներուն և աշակերտուհիներուն կը սորվեցնէ եղեր թէ՝ մարդիկ... կապիկներէն սերած են։

Ինչե՛ր ալ կ'ըսէ... Սկիւտարի վարժապետը։

Մարդիկ՝ ընդ որս բնականաբար ես, ինքը, և ամբողջ Գօնգօրախայի երգչուհիները, կապիկներէն սերած ենք եղեր։

Երբ ծնած օրէս ի վեր կոկորդս կը պատռեմ հասկցնելու համար թէ՝ Սկիւտարէն մեծ տաղանդներ կ'ելլեն...

Պարապ տեղը չէ որ մարդ կը չնչէ ա՛յն օդը, զոր չնչած է նաեւ Պետրոս Դուրեան (Աստուած ողորմի հոգւոյն)։

Ու մեծահանճար վարժապետդ Սկիւտարի, մե՛ղք, մե՛ղք, հազա՛ր մեղք որ ես քու աշակերտդ չեմ։

Եթէ աշակերտդ եղած ըլլայի, այն ատեն չափազանց երջանիկ պիտի ըլլայի՝ կենդանի պաչէնը մը գտնելով իմ մէջ քու տարուինական վարդապետութիւններուդ, և առաւօտէ մինչեւ իրիկուն, վարժապետս ու աշակերտ, յարաժամ իրարու երես նայելով, սակայն հաստատ համոզում մը պիտի գոյացնէինք թէ... մարդիկ կապիկներէն սերած են, և եթէ ոչ ամէնքը հաւասարապէս, գոնէ միմիայն մենք մասնաւորապէս։

Ու երբ կատարեալ տարուինականներ՝ իրարու հետ տարուինական խօսակցութեամբ պիտի բաբբառէինք.

—Միւսիւ կապիկ, կապիկ Վահանը կապիկ Զարեհին գրիչը գողցաւ և կապիկ Արամին տուաւ։

—Ծօ՛, կապի՛կ Թօլայեան — պիտի պատասխանէիր ինծի— կապիկ Արամին գրիչը ինծի բե՛ր։

Ու այս կերպով երջանիկ պիտի ըլլայիր դու, զո՛ն որ այնչափ կը սիրես հաւատալ թէ հայրիկիդ մեծ հայրիկը պոչաւոր ուռանկ—ուդանն մըն էր. — չէ՞ մի որ ճաչակները երբեք վիճելի չեն եղած, սկսեալ Եւայէն որ օձի մը հետ... էրիկը խաբեց.— մեքսիք՛ը։

Արդէն քու տարուինական գաղափարներդ իմացած օրէս ի վեր վարուելակերպս փոխած եմ կապիկներուն հանդէպ.— Երբ ճամբան հանդիպիմ կապիկի մը, անմիջապէս կը կենամ և խորունկ յարգանքով մը գլխարկս բանալով՝ ամենայն մեծարանքով կը խոնարհիմ անոր առջեւ, մտածելով թէ գուցէ այդ կապիկին տակ... վարժապետ մը կայ պահուած։

Սակայն, ինչ որ ալ ըլլան մեր տեսակէտները կապիկներու ու մարդոց մասին, չենք կրնար անչուշտ պահանջել որ ամէն մարդ անպատճառ մեզի պէս մտածէ և հաճոյք զգայ անցեալին մէջ կապիկ մը եղած ըլլալէ։

Ոտքդ պագնեմ, տասը փարայի կալաճրի, հէ՞։

Կրնաս Տարուինէ աւելի տարուինական մը եղած ըլլալ, սակայն հարկ չկայ ասոր համար երթալ ըսել, օրինակի համար, գեղանի կնկան մը.

—Տիկի՛ն, ես ձեր ծնողքը ճանչնալու պատիւը ունիմ։

—Իրա՞ւ, ինչէ՞ն կը ճանչնաք արդեօք։

—Ձեր ծնողքը կապիկներ էին և դուք կապիկի սերունդ էք։

Երբ աչքիս առջեւ կուգայ թէ՝ Գօնգօրախայի Օրիորդ Մարուչքան և Գրիզթալի Օր. Նէլլին մէյ մէկ կապիկասեր եղած են անցեալին մէջ, խա՛չը, խնդրենալուս մազ կը մնայ։

Ես և դուն կրնանք կապիկներ ըլլալ, սակայն, Օր. Համասփիւռը և կամ Օր. Նինին ալ կապի՛կ... ծ՛հ, չէ՛, ոտքդ պագնեմ, սրիկա մի՛ ըներ։

Կապիկներու և կիներուն միջեւ եղած տարբերութիւնը չատ մեծ է արդէն.— Կապիկ մը խաղցնելու համար տասնոց մը բաւական է, մինչ փորձեցէ՛ք նայինք տասը փարայով չիֆթէ-թէլլի մը խաղցնել Օրիորդ Մարուչքային...

ՑԱՆԳԱՐԱՆ

Ոտանաւոր չինողներու համար

Նշմարեցէ՞ք։

Թէրզեան անուն մարդուն մէկը — (զոր պէտք չէ չփոթել մեր սիրելի Մովսէս Թէրզեանին հետ) — հայերէն ոտանաւորներ թխողներու դիւրութիւն մը ընծայելու համար Ցանգարան մը պատրաստեր է, և սակն մօզքիս վրայ, քանի մը թէրթէրկը՝ չո՛րս ղրուչ։

Զամ գիտեր թէ բնաւ գնող եղա՞ւ. սակայն, ամէն պարագայի մէջ, ուրախալի է որ մեր մէջ ապուշութիւնը տակաւին իր վերջակէտը գտնելէ չատ հեռու է։

Աստուա՛ծ իմ, Ցանգարա՛ն...։ Կրնայի՞ք ասկէ աւելի մեծ ցաւագարութիւն մը երեւակայել։

Գրական ամէն գործունէութիւնները աւարտեցա՛ւ, և հիմա գործը միմիայն Ցանգարանին մնաց։

Այս մատենիկին հեղինակը ճանչնալու պատիւէն զուրկ եմ, և եթէ մեր քիթին խնդալու համար չէ որ հրապարակ հանած է իր այս հրաչակերտը, թո՛ղ վստահ ըլլայ, հայ գրականութիւնը յաւէտ երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ իր անունը։

Իբր թէ մեր մէջ ոտանաւոր չինողներու թիւը պակաս ըլլար, պարոն Թէրզեան ալ ելեր է՝ զանոնք աւելի բազմացնելու դիտաւորութեամբ անչուշտ, անանց յատուկ յանգի բառարան մը պատրաստեր է, որուն համար ձայն ոտանաւոր պիտի թխուի ասկէ վերջը։ Կը տեսնէ՞ք ծառայութիւնը։

Զաւա՛կս, եթէ փոխանակ այդ անմահ էջերդ ապել տալու, վառարանիդ մէջ նետէիր, խա՛չը, հայ գրականութեան գանձարանին մէջ աւելի խոչոր լումայ մը ձգած կ'ըլլայիր։

Սակայն, սիրելիս, չամ ուզեր սիրտդ կոտրել, և հասկցնելու համար քեզի թէ՝ քու օգտաչատ մատենիկդ գոնէ հիացմունք ընթերցող մը գտած է իմ մէջս, կը փութամ քանի մը տող ոտանաւորով ողջունել Ցանգարանդ՝ նոյն իսկ քու յանգերովդ.—

Ողջո՛յն տամ քեզ, անհուն սիրով, ո՛ քերթող դու,
Դուն որ գրտար ա՛յնչափ յանգեր, անհամ թըլթու,
«Ինչո՞ւ է այս», հարցուցի սա Սուրբիկ տուտուն.
Կարճ՛ը ըսկեց, պատասխանեց, կո՛րծը... խըխ—Թո՛ւ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԹՕԼԱՅԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Թ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ